

Proletari din toate țările, uniți-vă!

Anul XIV  
Nr. 12 (464)  
Simbătă  
20 martie  
1971  
8 pagini  
1 leu

# Luceafărul

Săptăminal editat de Uniunea Scriitorilor  
din Republica Socialistă România

## Anul 50 Itinerar eroic

1. Fără îndoială că prin profilul pe care îl are, Muzeul de istorie a Partidului Comunist, a mișcării revoluționare și democratice din România este în măsură să oglindescă în modul cel mai fidel etapele importante parcurs de către partidul nostru în cei 50 de ani de activitate. Ce anume sistematizare ați întreprins pentru a cuprinde materialul imens pe care îl stăpiniți? Care sint compartimentele muzeului?

— O trăsătură fundamentală a tematicii Muzeului constă în faptul că în contextul și în funcție de evenimentele principale ale istoriei patriei noastre este redat prin mărturie autentică procesul complex al apariției și dezvoltării mișcării muncitorești și socialiste a istoriei Partidului Comunist Român, a construirii socialismului în țara noastră. Această concepție izvorăște din viață, din analiza faptului istoric demonstrând puternicele rădăcini ale mișcării muncitorești, a Partidului Comunist în realitățile socio-economice ale țării. Pornind de la caracteristica esențială, de la caracteristicile exponatelor, a periodizării istoriei patriei și a istoriei mișcării muncitorești revoluționare, Muzeul are următoarele cinci secțiuni: Prima care înfățișează procesul apariției și dezvoltării mișcării muncitorești în secolul al XIX-lea, principalele etape și momente ale organizării proletariatului începând cu primele asociații profesionale de colaborare și ajutor reciproc, curentele socialiste, răspindirea marxismului, crearea primului partid muncitoresc în 1893, acțiunile clasei muncitoare, țărânilor la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, activitatea revoluționară în timpul primului război mondial; acțiunile de solidaritate ale proletariatului român cu mișcarea muncitorească internațională, cu victoria Marelui Revoluții Socialiste din Octombrie. În această secțiune un număr mare de exponate și într-un spațiu generos este prezentată perioada avântului revoluționar din anii 1918—1921. Într-un cadru deosebit sint prezentate mărturiile ale puterilor care acțiunile ce au precedat istoricul congres din mai 1921, care a hotărât în unanimitate transformarea Partidului Socialist în Partidul Comunist Român. A doua secțiune ilustrează pe larg istoria Partidului Comunist, activitatea sa ronică în fruntea luptei maselor populare în perioada 1921—1944. Exponate emoționante ilustrează momente culminante ale istoriei eroice a comunistilor în organizarea și conducerea luptelor muncitorești, a luptei împotriva pericolului fascist-fascist. Deosebit este redat momentul pregătirii și înlăturării insurecției armate din august 1944. A treia secțiune cuprinde perioada anilor 1944—1947, cunoscută prin dramatismul și intensitatea bătălii de clasă la care au participat mase largi de oameni pentru democratizarea și refacerea economică a țării, pentru desăvârșirea sarcinilor revoluției burghezo-democratice, pentru instaurarea puterii muncitorești țărânești. Perioadă încheiată prin abolirea monarhiei și proclamarea republicii.

4. Desigur că Muzeul de istorie a P.C.R. nu poate lipsi de atmosfera de activitate febrilă în care se pregătește aniversarea partidului. Care sint acțiunile pe care le-ați întreprins în acest sens?

— În primul rând ne-am preocupat să mărim numărul obiectelor, al pieselor tridimensionale. Am realizat aceasta prin adăugarea unor drapele ale organizațiilor muncitorești, piese care au fost folosite de organizațiile muncitorești, obiecte personale ale unor activiști și militanți ai mișcării muncitorești. Acțiunile întreprinse sint variate. Dar firul lor călăuzitor este propagarea istoriei mișcării muncitorești, a Partidului Comunist în cele mai largi forme.

5. Care este atitudinea publicului muzeului? Care este atitudinea publicului tânăr?

— Pe scurt, în afluența miilor și zecilor de mii de vizitatori de pe cuprinsul întregii țări care din septembrie 1970 și-au îndreptat pașii spre Muzeu. Numărul mare de vizitatori ne împiedică, în fapt, să vă dăm o cifră exactă, numai în acest număr lor se apropie de 100.000. Publicul tânăr, și înțeleg studenții, elevii, tinerii de pe ogoare, din fabrici, este dornic să cunoască istoria. Mărturie stă Cartea de impresii a Muzeului. În mărturiile lor, unele chiar și în versuri, exprimăm admirația față de trecutul glorios de luptă, mulțumirea cu o viziune Muzeului. Multe însemnări sint încheiate de angajamente pentru a-și dovedi încrederea în conducătorul încercat al clasei muncitoare, al poporului nostru, Partidului Comunist Român, față de conducerea sa. Așa s-au exprimat studenții de la Universitatea București, Institutul Politehnic București, studenții din Iași, Craiova, Cluj și Galați, elevii, pionierii de la numeroase licee, școli din capitală și provincie.

6. Din punct de vedere al unui specialist, ce anume documente muzeistice sint considerate drept achiziții rare? Citeva documente istorice care dau emoții deosebite vizitatorilor, numiți-le...

— Pentru un muzeu al istoriei moderne și contemporane desigur că documentul împreună cu fotografia au un rol de mare însemnătate. Ne mândrim cu primul ziar muncitoresc „Tipograful român” apărut în 1865, primul program al cercurilor socialiste „Ce vor

socialiștii români” din 1866, cunoscut și de Fr. Engels. Programul adoptat la Congresul de constituire în 1893 a P.M.S.D.R., procesele verbale și alte mărturii ale Congresului I al P.C.R., primul număr al ziarului „Scinteia” apărut în ilegalitate la 15 august 1931, piese folosite în editarea ziarelor, broșurilor în tipografiile ilegale, în special cele din tipografia ziarelor „Scinteia” și „România liberă”, arme și unelte folosite în perioada pregătirii și înlăturării insurecției armate din august 1944. În această ordine de idei, așa amintiți că Muzeul nostru păstrează pistolul generalului hitlerist Hansen, făcut prizonier de membri ai formațiunilor patrioțice de luptă. Ne mândrim cu obiectele personale care au aparținut unor militanți de seamă ai mișcării muncitorești, ai Partidului Comunist.

7. Pe scurt, în afluența miilor și zecilor de mii de vizitatori de pe cuprinsul întregii țări care din septembrie 1970 și-au îndreptat pașii spre Muzeu. Numărul mare de vizitatori ne împiedică, în fapt, să vă dăm o cifră exactă, numai în acest număr lor se apropie de 100.000. Publicul tânăr, și înțeleg studenții, elevii, tinerii de pe ogoare, din fabrici, este dornic să cunoască istoria. Mărturie stă Cartea de impresii a Muzeului. În mărturiile lor, unele chiar și în versuri, exprimăm admirația față de trecutul glorios de luptă, mulțumirea cu o viziune Muzeului. Multe însemnări sint încheiate de angajamente pentru a-și dovedi încrederea în conducătorul încercat al clasei muncitoare, al poporului nostru, Partidului Comunist Român, față de conducerea sa. Așa s-au exprimat studenții de la Universitatea București, Institutul Politehnic București, studenții din Iași, Craiova, Cluj și Galați, elevii, pionierii de la numeroase licee, școli din capitală și provincie.

8. Pe scurt, în afluența miilor și zecilor de mii de vizitatori de pe cuprinsul întregii țări care din septembrie 1970 și-au îndreptat pașii spre Muzeu. Numărul mare de vizitatori ne împiedică, în fapt, să vă dăm o cifră exactă, numai în acest număr lor se apropie de 100.000. Publicul tânăr, și înțeleg studenții, elevii, tinerii de pe ogoare, din fabrici, este dornic să cunoască istoria. Mărturie stă Cartea de impresii a Muzeului. În mărturiile lor, unele chiar și în versuri, exprimăm admirația față de trecutul glorios de luptă, mulțumirea cu o viziune Muzeului. Multe însemnări sint încheiate de angajamente pentru a-și dovedi încrederea în conducătorul încercat al clasei muncitoare, al poporului nostru, Partidului Comunist Român, față de conducerea sa. Așa s-au exprimat studenții de la Universitatea București, Institutul Politehnic București, studenții din Iași, Craiova, Cluj și Galați, elevii, pionierii de la numeroase licee, școli din capitală și provincie.

9. Pe scurt, în afluența miilor și zecilor de mii de vizitatori de pe cuprinsul întregii țări care din septembrie 1970 și-au îndreptat pașii spre Muzeu. Numărul mare de vizitatori ne împiedică, în fapt, să vă dăm o cifră exactă, numai în acest număr lor se apropie de 100.000. Publicul tânăr, și înțeleg studenții, elevii, tinerii de pe ogoare, din fabrici, este dornic să cunoască istoria. Mărturie stă Cartea de impresii a Muzeului. În mărturiile lor, unele chiar și în versuri, exprimăm admirația față de trecutul glorios de luptă, mulțumirea cu o viziune Muzeului. Multe însemnări sint încheiate de angajamente pentru a-și dovedi încrederea în conducătorul încercat al clasei muncitoare, al poporului nostru, Partidului Comunist Român, față de conducerea sa. Așa s-au exprimat studenții de la Universitatea București, Institutul Politehnic București, studenții din Iași, Craiova, Cluj și Galați, elevii, pionierii de la numeroase licee, școli din capitală și provincie.

10. Pe scurt, în afluența miilor și zecilor de mii de vizitatori de pe cuprinsul întregii țări care din septembrie 1970 și-au îndreptat pașii spre Muzeu. Numărul mare de vizitatori ne împiedică, în fapt, să vă dăm o cifră exactă, numai în acest număr lor se apropie de 100.000. Publicul tânăr, și înțeleg studenții, elevii, tinerii de pe ogoare, din fabrici, este dornic să cunoască istoria. Mărturie stă Cartea de impresii a Muzeului. În mărturiile lor, unele chiar și în versuri, exprimăm admirația față de trecutul glorios de luptă, mulțumirea cu o viziune Muzeului. Multe însemnări sint încheiate de angajamente pentru a-și dovedi încrederea în conducătorul încercat al clasei muncitoare, al poporului nostru, Partidului Comunist Român, față de conducerea sa. Așa s-au exprimat studenții de la Universitatea București, Institutul Politehnic București, studenții din Iași, Craiova, Cluj și Galați, elevii, pionierii de la numeroase licee, școli din capitală și provincie.

11. Pe scurt, în afluența miilor și zecilor de mii de vizitatori de pe cuprinsul întregii țări care din septembrie 1970 și-au îndreptat pașii spre Muzeu. Numărul mare de vizitatori ne împiedică, în fapt, să vă dăm o cifră exactă, numai în acest număr lor se apropie de 100.000. Publicul tânăr, și înțeleg studenții, elevii, tinerii de pe ogoare, din fabrici, este dornic să cunoască istoria. Mărturie stă Cartea de impresii a Muzeului. În mărturiile lor, unele chiar și în versuri, exprimăm admirația față de trecutul glorios de luptă, mulțumirea cu o viziune Muzeului. Multe însemnări sint încheiate de angajamente pentru a-și dovedi încrederea în conducătorul încercat al clasei muncitoare, al poporului nostru, Partidului Comunist Român, față de conducerea sa. Așa s-au exprimat studenții de la Universitatea București, Institutul Politehnic București, studenții din Iași, Craiova, Cluj și Galați, elevii, pionierii de la numeroase licee, școli din capitală și provincie.

12. Pe scurt, în afluența miilor și zecilor de mii de vizitatori de pe cuprinsul întregii țări care din septembrie 1970 și-au îndreptat pașii spre Muzeu. Numărul mare de vizitatori ne împiedică, în fapt, să vă dăm o cifră exactă, numai în acest număr lor se apropie de 100.000. Publicul tânăr, și înțeleg studenții, elevii, tinerii de pe ogoare, din fabrici, este dornic să cunoască istoria. Mărturie stă Cartea de impresii a Muzeului. În mărturiile lor, unele chiar și în versuri, exprimăm admirația față de trecutul glorios de luptă, mulțumirea cu o viziune Muzeului. Multe însemnări sint încheiate de angajamente pentru a-și dovedi încrederea în conducătorul încercat al clasei muncitoare, al poporului nostru, Partidului Comunist Român, față de conducerea sa. Așa s-au exprimat studenții de la Universitatea București, Institutul Politehnic București, studenții din Iași, Craiova, Cluj și Galați, elevii, pionierii de la numeroase licee, școli din capitală și provincie.

13. Pe scurt, în afluența miilor și zecilor de mii de vizitatori de pe cuprinsul întregii țări care din septembrie 1970 și-au îndreptat pașii spre Muzeu. Numărul mare de vizitatori ne împiedică, în fapt, să vă dăm o cifră exactă, numai în acest număr lor se apropie de 100.000. Publicul tânăr, și înțeleg studenții, elevii, tinerii de pe ogoare, din fabrici, este dornic să cunoască istoria. Mărturie stă Cartea de impresii a Muzeului. În mărturiile lor, unele chiar și în versuri, exprimăm admirația față de trecutul glorios de luptă, mulțumirea cu o viziune Muzeului. Multe însemnări sint încheiate de angajamente pentru a-și dovedi încrederea în conducătorul încercat al clasei muncitoare, al poporului nostru, Partidului Comunist Român, față de conducerea sa. Așa s-au exprimat studenții de la Universitatea București, Institutul Politehnic București, studenții din Iași, Craiova, Cluj și Galați, elevii, pionierii de la numeroase licee, școli din capitală și provincie.

14. Pe scurt, în afluența miilor și zecilor de mii de vizitatori de pe cuprinsul întregii țări care din septembrie 1970 și-au îndreptat pașii spre Muzeu. Numărul mare de vizitatori ne împiedică, în fapt, să vă dăm o cifră exactă, numai în acest număr lor se apropie de 100.000. Publicul tânăr, și înțeleg studenții, elevii, tinerii de pe ogoare, din fabrici, este dornic să cunoască istoria. Mărturie stă Cartea de impresii a Muzeului. În mărturiile lor, unele chiar și în versuri, exprimăm admirația față de trecutul glorios de luptă, mulțumirea cu o viziune Muzeului. Multe însemnări sint încheiate de angajamente pentru a-și dovedi încrederea în conducătorul încercat al clasei muncitoare, al poporului nostru, Partidului Comunist Român, față de conducerea sa. Așa s-au exprimat studenții de la Universitatea București, Institutul Politehnic București, studenții din Iași, Craiova, Cluj și Galați, elevii, pionierii de la numeroase licee, școli din capitală și provincie.

15. Pe scurt, în afluența miilor și zecilor de mii de vizitatori de pe cuprinsul întregii țări care din septembrie 1970 și-au îndreptat pașii spre Muzeu. Numărul mare de vizitatori ne împiedică, în fapt, să vă dăm o cifră exactă, numai în acest număr lor se apropie de 100.000. Publicul tânăr, și înțeleg studenții, elevii, tinerii de pe ogoare, din fabrici, este dornic să cunoască istoria. Mărturie stă Cartea de impresii a Muzeului. În mărturiile lor, unele chiar și în versuri, exprimăm admirația față de trecutul glorios de luptă, mulțumirea cu o viziune Muzeului. Multe însemnări sint încheiate de angajamente pentru a-și dovedi încrederea în conducătorul încercat al clasei muncitoare, al poporului nostru, Partidului Comunist Român, față de conducerea sa. Așa s-au exprimat studenții de la Universitatea București, Institutul Politehnic București, studenții din Iași, Craiova, Cluj și Galați, elevii, pionierii de la numeroase licee, școli din capitală și provincie.

16. Pe scurt, în afluența miilor și zecilor de mii de vizitatori de pe cuprinsul întregii țări care din septembrie 1970 și-au îndreptat pașii spre Muzeu. Numărul mare de vizitatori ne împiedică, în fapt, să vă dăm o cifră exactă, numai în acest număr lor se apropie de 100.000. Publicul tânăr, și înțeleg studenții, elevii, tinerii de pe ogoare, din fabrici, este dornic să cunoască istoria. Mărturie stă Cartea de impresii a Muzeului. În mărturiile lor, unele chiar și în versuri, exprimăm admirația față de trecutul glorios de luptă, mulțumirea cu o viziune Muzeului. Multe însemnări sint încheiate de angajamente pentru a-și dovedi încrederea în conducătorul încercat al clasei muncitoare, al poporului nostru, Partidului Comunist Român, față de conducerea sa. Așa s-au exprimat studenții de la Universitatea București, Institutul Politehnic București, studenții din Iași, Craiova, Cluj și Galați, elevii, pionierii de la numeroase licee, școli din capitală și provincie.

17. Pe scurt, în afluența miilor și zecilor de mii de vizitatori de pe cuprinsul întregii țări care din septembrie 1970 și-au îndreptat pașii spre Muzeu. Numărul mare de vizitatori ne împiedică, în fapt, să vă dăm o cifră exactă, numai în acest număr lor se apropie de 100.000. Publicul tânăr, și înțeleg studenții, elevii, tinerii de pe ogoare, din fabrici, este dornic să cunoască istoria. Mărturie stă Cartea de impresii a Muzeului. În mărturiile lor, unele chiar și în versuri, exprimăm admirația față de trecutul glorios de luptă, mulțumirea cu o viziune Muzeului. Multe însemnări sint încheiate de angajamente pentru a-și dovedi încrederea în conducătorul încercat al clasei muncitoare, al poporului nostru, Partidului Comunist Român, față de conducerea sa. Așa s-au exprimat studenții de la Universitatea București, Institutul Politehnic București, studenții din Iași, Craiova, Cluj și Galați, elevii, pionierii de la numeroase licee, școli din capitală și provincie.

18. Pe scurt, în afluența miilor și zecilor de mii de vizitatori de pe cuprinsul întregii țări care din septembrie 1970 și-au îndreptat pașii spre Muzeu. Numărul mare de vizitatori ne împiedică, în fapt, să vă dăm o cifră exactă, numai în acest număr lor se apropie de 100.000. Publicul tânăr, și înțeleg studenții, elevii, tinerii de pe ogoare, din fabrici, este dornic să cunoască istoria. Mărturie stă Cartea de impresii a Muzeului. În mărturiile lor, unele chiar și în versuri, exprimăm admirația față de trecutul glorios de luptă, mulțumirea cu o viziune Muzeului. Multe însemnări sint încheiate de angajamente pentru a-și dovedi încrederea în conducătorul încercat al clasei muncitoare, al poporului nostru, Partidului Comunist Român, față de conducerea sa. Așa s-au exprimat studenții de la Universitatea București, Institutul Politehnic București, studenții din Iași, Craiova, Cluj și Galați, elevii, pionierii de la numeroase licee, școli din capitală și provincie.

19. Pe scurt, în afluența miilor și zecilor de mii de vizitatori de pe cuprinsul întregii țări care din septembrie 1970 și-au îndreptat pașii spre Muzeu. Numărul mare de vizitatori ne împiedică, în fapt, să vă dăm o cifră exactă, numai în acest număr lor se apropie de 100.000. Publicul tânăr, și înțeleg studenții, elevii, tinerii de pe ogoare, din fabrici, este dornic să cunoască istoria. Mărturie stă Cartea de impresii a Muzeului. În mărturiile lor, unele chiar și în versuri, exprimăm admirația față de trecutul glorios de luptă, mulțumirea cu o viziune Muzeului. Multe însemnări sint încheiate de angajamente pentru a-și dovedi încrederea în conducătorul încercat al clasei muncitoare, al poporului nostru, Partidului Comunist Român, față de conducerea sa. Așa s-au exprimat studenții de la Universitatea București, Institutul Politehnic București, studenții din Iași, Craiova, Cluj și Galați, elevii, pionierii de la numeroase licee, școli din capitală și provincie.

20. Pe scurt, în afluența miilor și zecilor de mii de vizitatori de pe cuprinsul întregii țări care din septembrie 1970 și-au îndreptat pașii spre Muzeu. Numărul mare de vizitatori ne împiedică, în fapt, să vă dăm o cifră exactă, numai în acest număr lor se apropie de 100.000. Publicul tânăr, și înțeleg studenții, elevii, tinerii de pe ogoare, din fabrici, este dornic să cunoască istoria. Mărturie stă Cartea de impresii a Muzeului. În mărturiile lor, unele chiar și în versuri, exprimăm admirația față de trecutul glorios de luptă, mulțumirea cu o viziune Muzeului. Multe însemnări sint încheiate de angajamente pentru a-și dovedi încrederea în conducătorul încercat al clasei muncitoare, al poporului nostru, Partidului Comunist Român, față de conducerea sa. Așa s-au exprimat studenții de la Universitatea București, Institutul Politehnic București, studenții din Iași, Craiova, Cluj și Galați, elevii, pionierii de la numeroase licee, școli din capitală și provincie.

21. Pe scurt, în afluența miilor și zecilor de mii de vizitatori de pe cuprinsul întregii țări care din septembrie 1970 și-au îndreptat pașii spre Muzeu. Numărul mare de vizitatori ne împiedică, în fapt, să vă dăm o cifră exactă, numai în acest număr lor se apropie de 100.000. Publicul tânăr, și înțeleg studenții, elevii, tinerii de pe ogoare, din fabrici, este dornic să cunoască istoria. Mărturie stă Cartea de impresii a Muzeului. În mărturiile lor, unele chiar și în versuri, exprimăm admirația față de trecutul glorios de luptă, mulțumirea cu o viziune Muzeului. Multe însemnări sint încheiate de angajamente pentru a-și dovedi încrederea în conducătorul încercat al clasei muncitoare, al poporului nostru, Partidului Comunist Român, față de conducerea sa. Așa s-au exprimat studenții de la Universitatea București, Institutul Politehnic București, studenții din Iași, Craiova, Cluj și Galați, elevii, pionierii de la numeroase licee, școli din capitală și provincie.

22. Pe scurt, în afluența miilor și zecilor de mii de vizitatori de pe cuprinsul întregii țări care din septembrie 1970 și-au îndreptat pașii spre Muzeu. Numărul mare de vizitatori ne împiedică, în fapt, să vă dăm o cifră exactă, numai în acest număr lor se apropie de 100.000. Publicul tânăr, și înțeleg studenții, elevii, tinerii de pe ogoare, din fabrici, este dornic să cunoască istoria. Mărturie stă Cartea de impresii a Muzeului. În mărturiile lor, unele chiar și în versuri, exprimăm admirația față de trecutul glorios de luptă, mulțumirea cu o viziune Muzeului. Multe însemnări sint încheiate de angajamente pentru a-și dovedi încrederea în conducătorul încercat al clasei muncitoare, al poporului nostru, Partidului Comunist Român, față de conducerea sa. Așa s-au exprimat studenții de la Universitatea București, Institutul Politehnic București, studenții din Iași, Craiova, Cluj și Galați, elevii, pionierii de la numeroase licee, școli din capitală și provincie.

23. Pe scurt, în afluența miilor și zecilor de mii de vizitatori de pe cuprinsul întregii țări care din septembrie 1970 și-au îndreptat pașii spre Muzeu. Numărul mare de vizitatori ne împiedică, în fapt, să vă dăm o cifră exactă, numai în acest număr lor se apropie de 100.000. Publicul tânăr, și înțeleg studenții, elevii, tinerii de pe ogoare, din fabrici, este dornic să cunoască istoria. Mărturie stă Cartea de impresii a Muzeului. În mărturiile lor, unele chiar și în versuri, exprimăm admirația față de trecutul glorios de luptă, mulțumirea cu o viziune Muzeului. Multe însemnări sint încheiate de angajamente pentru a-și dovedi încrederea în conducătorul încercat al clasei muncitoare, al poporului nostru, Partidului Comunist Român, față de conducerea sa. Așa s-au exprimat studenții de la Universitatea București, Institutul Politehnic București, studenții din Iași, Craiova, Cluj și Galați, elevii, pionierii de la numeroase licee, școli din capitală și provincie.

24. Pe scurt, în afluența miilor și zecilor de mii de vizitatori de pe cuprinsul întregii țări care din septembrie 1970 și-au îndreptat pașii spre Muzeu. Numărul mare de vizitatori ne împiedică, în fapt, să vă dăm o cifră exactă, numai în acest număr lor se apropie de 100.000. Publicul tânăr, și înțeleg studenții, elevii, tinerii de pe ogoare, din fabrici, este dornic să cunoască istoria. Mărturie stă Cartea de impresii a Muzeului. În mărturiile lor, unele chiar și în versuri, exprimăm admirația față de trecutul glorios de luptă, mulțumirea cu o viziune Muzeului. Multe însemnări sint încheiate de angajamente pentru a-și dovedi încrederea în conducătorul încercat al clasei muncitoare, al poporului nostru, Partidului Comunist Român, față de conducerea sa. Așa s-au exprimat studenții de la Universitatea București, Institutul Politehnic București, studenții din Iași, Craiova, Cluj și Galați, elevii, pionierii de la numeroase licee, școli din capitală și provincie.

ÎN ACEST NUMĂR:

Proză de PETRU POPESCU

Considerații critice de:

- N. MANOLESCU
- S. DAMIAN
- AL. PALEOLOGU
- MARIN SORESCU
- NICOLAE BALOTĂ
- ALEX. ȘTEFĂNESCU
- ILIE CONSTANTIN



SERAPHINE LOUIS: FLORI PE FOND ALBASTRU

## Reflecții vesele asupra artei abstracte

in fiecare săptămână  
marin preda  
răspunde la o întrebare

Am văzut zilele astea ceva foarte vesel în saloanele de artă „Apo lo” de pe Calea Victoriei. Sculptură pop-art dacă nu cumva mă înșel asupra denumirii. Era prezent mult tineret. Nu știu dacă aceste sprietorii de ciori (fiindcă așa îmi păreau acele producțiuni plastice expuse în sala de jos, se puteau vedea și din stradă) erau sau nu pe placul cui-va, dar mie mi-au descrescut fruntea. Groțest, copilăresc sinistre, aceste înfrunghipări caraghioase compuse din fier forjat, măști de gaze și alte elemente constituind parcă probe ale unei civilizații arse de incendii uriașe, ne înveslesc prin prezența imaginației care contribuie la alcătuirea lor și care pe această cale au deci ceva legătură cu arta cea mare, așa cum a avut totdeauna caricatura în formele ei cele mai diverse.

Cine nu e convins de această apropiere, poate răsfoi și găsi asemenea viziuni într-un album de reproduceri de Bosch, Bruegel sau chiar Goya.

Cum poți să afirmi așa ceva? Îmi spune în clipa aceea un cunoscut care parcă îmi ghicise gândurile. Nu merită apropiere de arta cea mare nimic care poate fi făcut cu ușurință de oricine, chiar dacă istoria civilizației artistice ar fi creiat de mult tipare și pentru astfel de elucubrări. Stăm prost, moncher, continuă el într-un autentic și nesimulat stil caragialesc, dacă am ajuns să ne împăcăm cu ideea că nu mai avem ce spune și am început să-i imităm pe copii, căzind în mintea lor, care orice-ai zice nu pot

creia nimic lipsindu-le, fiindcă sint prea mici, *Ideia*, singura capabilă să coaguleze într-o viziune originală ceea ce ne aduo simțurile. Artă abstractă are, fără îndoială, un sens: e o artă decorativă! Pus pe pereți un tablou de Kandinsky sau de Vasarely nu arată deloc rău. Dar unde să pui năzdrăvăniile astea, în ce loc? În parcuri, să sperie noaptea pe îndrăgostiți? În holurile caselor de cultură, să nedumirească pe tinerii muncitori, sau nu cumva crezi că își au locul în muzee? Cum?! Lângă Paciurea, autorul genialelor *Himere*? Blasfemie! Ai să zici că în acest caz ar trebui scoase și aruncate la gunoi și acele opere de artă primitivă ale negrilor, compuse din simple bucăți de lemn în care un măr de metal în burta închipuie buricul, și niște cuie înfipte în cap, părul din cap. Ei bine, ce-i fi găsind dumneata interesant chiar și în asemenea așa-zise opere în care deformarea și monstruosul nu sint decit expresia neștiinței de a crea, ca și la copii, și care își au o justificare în muzee doar fiindcă reprezintă copilăria autentică a artei și nu arta copilărească făcută cu premeditare? Ei bine, mie nu-mi plac și fac vinovată de decăderea artei acea tendință din artă plastică contemporană care împinge creația artiștilor spre dispariția formelor coerente. Eu nu concep ca din tragedia unui oraș distrus de bombardament domnul Picasso să facă artă abstractă. Moartea și suferința nu sint abstracte, iar tipătu unei femei nu-mi apare în conștiință sub forma unor miini di-forme ridicate în sus și a unui chip scâlbăiat cu ochii puși de-a curmezișul figurii. Nu trebuie intitulat un asemenea tablou Guernica. Și încă Picasso nu e un exemplu convingător, fiindcă el a pictat admirabile pinze cu femei și copii în care membrele corpului stau la locul lor într-o armonie care ne amintește de cei mari... Artă înseamnă, între altele și memorie. Admirăm pe regina Nefertiti nu numai pentru că e o frumoasă persoană, ci și pentru că prin ea imaginația noastră reconstituie vechiul Egipt, vechea sa civilizație, virsta noastră, dindu-ne fiori eternității! Ori, ce fior pot da aceste drăconvenii din fața noastră omului din anul 10000, presupunnd că ele s-ar păstra pină atunci printr-o întâmplare? Ei, ce fior?!

Și fiindcă eu continuam să fiu vesel și să surd, omul meu tăcu, mă privi pieziș citva timp, așteptind, și fiindcă probabil văzu că n-aveam de gând să renunț la veselia mea și să-i răspund, îmi întoarse spatele și ieși furios din expoziție.

## Să pornești cu dreptul

cronica pietonului

Se cunosc și sint citate sau povestite frecvent cazuri în care, bărbai și luminați în toată firea, ba chiar filozofi sceptici cu opera respectivă în ordine, atunci cind pleacă de acasă au grijă s-o pornească cu dreptul.

De unde a venit și s-a stabilit credința și convingerea că între prag și așezarea tălpii piciorului drept și noroc ar fi „ceva” nu se știe precis, adică ce precis... chiar deloc.

Literatură de specialitate, puncte de referință — de acceptat sau de respins — nu există, așa că pămșim pe acest teritoriu necunoscut, aruncind doar întrebări, mirări și îndoațeli.

Ceea ce dă de gândit, dacă nu pare de-a dreptul suspect, sint următoarele împrejurări sau situații.

Pornind cu dreptul de acasă, acesia, are permanent față de celălalt un avantaj de câțiva centimetri, atât pentru fața sa pentru atitudinile bune, cât și pentru cele rele. Dar dacă își țese o strachină în calele? (...Și s-apropie întâi aprinși și

un binevoitor care-ți coace farsa de la revelion poate să fi-o așeze). Cu care picior călci în strachină sau în strachini? Cu dreptul! Cu el ai pornit-o de acasă, pe el ai arunci primul înainte!

Dar dacă — sub o formă materială oarecare — și-a ieșit norocul în cale? Și, neatent sau preocupat să-ți amintești — cum ai depășit pragul casei, cum ai dat norocului cu piciorul? Cu dreptul, se înțelege, dacă tot ai pornit-o cu el.

Suspect, foarte suspect acest plecat cu dreptul.

Bine, hai să zicem că pe drum am schimbat ritmul, am cumpărat fișă sau revista „Femeia”, că prea striga tare vînzătorul „la Femeia cu criminalul din Brăila!” — și am călcat în strachini și am dat noro-

cului cu piciorul stîng. Dar dacă o fi fost tot dreptul? Și la urma urmei, ce avem cu stîngul? Nu e și el picior, nu e și el carne din carnea noastră, nu-și face și el datoria față de obligațiile și invidiatele plăceri pietonale? Să lăsam doar dansului și paraziților militare, care pornesc așa cum știm, obligația, era să spun „dreptul” de reabilitare — unul prin pingășie, altul prin vigoare — a pasului de stînga.

Să le lăsam, sigur.

Dar și sotronul copiilor care sar cu amindouă picioarele poate învață și duce undeva.

Multă îndoială, aprile și ascuțite semne de întrebare și mirare fac să sovăie plecatul cu dreptul, de-și vine să nu mai dai pe acasă ca să nu mai ai de unde pleca.

Oricum, în lipsa literaturii de specialitate, câtă a ne resemna în zicerea veche: „de nepătruns sint căile Domnului” — fie cu stîngul, fie cu dreptul.

CANDID

Marin PREDA



# cronica literară

## Valeriu Cristea INTERPRETĂRI CRITICE

Majoritatea cărților de critică apărute în anii din urmă, deși, în fond, sînt pur și simplu culegeri de cronici literare, au suferit mult sau puțin de unele deficiențe ajustrî în vederea obținerii unor mult rîvnite structuri sintactice. Se știe, faptul este rezultatul conformării la acea pretenție editorială greu de înțeles potrivit căreia, pasimite, o culegere de cronici, nu ar avea șansa de a capta interesul public, în timp ce, o sinteză, fie ea și tructată, ar reprezenta cu totul altceva, o treabă realmente serioasă, ce merită întreaga atenție a cititorului. Evident, ne aflăm în fața unui raționament de mare năvitate pentru că, precum în povestea cu secretul lui Polichinelle, totul e cusut cu ață albă. Ceea ce ni se pare însă cu adevărat grav stă, credem, în următorul aspect al problemei: creștința de a fi supusă cronica literară unor atari contrafaceri traduce elocvent o fătășă și jignitoare lipsă de considerație față de cel mai important domeniu al criticii literare actuale. Este adevărat că, cu ani în urmă, o seamă de comentarii fără vocație, înmămoliti în practici vulgarizatoare, au creat o anumită suspiciune în sînul opiniei publice literare. După cum tot atît de adevărat e că, astăzi, cîțiva belferi ai esistenței sălătore, supte cu picătura din virtut peștii, cărora li se alătură intoleranța și ușor grotesca atitudine a cititorului infatușii autori de monografii-cărămăzi, decretate tulmudic cum că specia critică în discuție reprezintă treaba cea mai de jos a publicisticii literare, așa încît, după ei, e lesne de dedus ce destin editorial și se rezervă biatului cronicar. Ca să nu mai vorbim de rebarbativa proliferare a acele specii tutelare, zisă critica critică care, adesea de o agresivitate nostăvilită, nu absoarbe nici ea în efortul de a lansa tot soiul de interdicții, menite a submina autoritatea, eficiența cronicii și, evident, a-i minimaliza importanța. Este oare firesc să ne lăsăm intimidăți în fața unor asemenea parargumente, care, cel mai adesea, trădăuza bine mascate complexe de inferioritate, știut fiind faptul că nucleul autenticei conștiințe critice o orădăriei epocii literare se relevă tocmai în interiorul de loc comod și practic al cronicii literare? Răspunsul nu poate fi decît negativ, cu atît mai mult cu cît, în această direcție, există deja dovezi materiale incontestabile. Spre pildă, volumul *Interpretări critice* de Valeriu Cristea, apărut în de acum cunoscuta și prestigioasă colecție de exegeze a editurii „Cartea Românească”. Reprezentînd un debut editorial și dat fiind ridicata ei valoare de ansamblu, cartea tinărului critic se constituie de la sine în obiect de discuție circumscris unui context polemic precum cel schițat în rîndurile de mai sus, iată de ce relativ prelungita introducere a acestei cronici nu ni se pare inutilă; dimpotrivă, nu ezităm a-i sublinia semnificația principială într-o discuție care, eventual, ar merita ea însăși o atenție aparte.

Impatimit al foiletonului, critic apăsător cu sagacitate asupra textului literar, Valeriu Cristea face parte totuși dintre acei cronicari cărora nu le este indiferentă reflecția în marginea condiției profesioniilor lor. Vrem anume să spunem că autorul acestor „interpretări critice” nu este dintre aceia care merg orbește pe căile propuse de propriul instinct, fără a se distanța de el și, în acest mod, fără a se întreba, dintr-o perspectivă mai mult sau mai puțin general-valabilă, în ce rezidă rațiunea de a fi a domeniului în cauză. Cartea debutează și se încheie cu două articole-program, intitulat *Reflecții despre critică, literatură, lectură și, respectiv, Un punct de sprijin: critica*. Coroborate cu altele de analiză propriu-zisă (*Paradisul lecturii*, consacrat lui G. Ibrăileanu, și *Perenitatea cronicii literare*, consacrat lui Pompiliu Constantinescu) sau de divagare „le esistaic-portretistică (*Tichia lui Saint-Beuve*), ele, aceste articole, sînt deci suficiente pentru a da la iveală credințele criticului punctele lui de vedere.

Prin urmare, decupîndu-le, vom reține, exprimate într-un limbaj deosebit de energic, opinii ca acestea: „Ce pretărdm... critica artistică sau pe cea indiferentă față de stil, urmînd numai mersul furtunos al idealilor? O alegere clară este greu de făcut, căci farmecul expresiei stă în balanță cu cel al simplității, al contactului direct cu materia”; „E bine să acceptăm pentru uzul criticii curente, relativizarea noțiunilor apreciative? Credem că nu, cu toate că termenii ca „bun, foarte bun, mare, leșit din comun, excepțional, pot fi relativizați. Căci, urcînd pe scara ameliorătoare a calificărilor, ajungem în cele din urmă la cuvîntul geniu. Or, geniu nu poate fi o noțiune relativă”; „Pledînd pentru „social, pentru temele actuale, critice, vorbim cu aceeași energie, să vegheze ca temele majore să nu devină — cum s-a mai întîmplat, cum se mai întîmplat — simple scuze pentru autori de maculatură. Non valoare, înovată de „crima” mediocrității și orientate instinctiv spre alibiul marilor teme”; „Dar criticul nu se exprimă numai pe sine. Lectura produce o stare nouă, de tensiune irezolvabilă. Din acest punct de vedere cititorul e un refuț. Critica înseamnă defulare, exprimare”. În același timp, adesea la anume forme de manifestare ale spiritului critic aparținînd unor maestri precum cei cărora le sînt consacrate articolele mai sus amintite nu face decît să nuanteze și să particularizeze vînturile implicate în acest program. Autorul cărții *Interpretări critice*, astfel, reține, în cazul lui Ibrăileanu, faptul că acesta „este cel mai puțin montajul dintre criticele noastre, refuzînd orice „ampluțuri” în textul său făcut numai din lamele fine, tăioase ale idealilor”, la care se adaugă constatarea că mentorul Vieții Românești, ar fi „cel mai mare cititor dintre criticii noștri”. Pompiliu Constantinescu, „cel mai mare cronicar literar al nostru” critic pe care l-ar caracteriza „lipsa oricărei forme de vanitate”, în sensul că n-a tîns niciodată să fie nici mai mult nici mai puțin decît cronicar literar, evident, este exemplar în direcția capacității de a demonstra „perenitatea cronicii literare”. În sfîrșit, respingînd, în ce ne privește, destul de extravaganta idee de a compara profilul caracterologic al lui Saint-Beuve cu acela al lui Richard al III-lea, să reținem, în schimb, subtilele notații pe marginea articolului *Du génie critique et de Boyle* al acestuia, cu privire la disponibilitatea personală, la proteismul de structură, la capacitatea asociativ-desociativă față de fenomenul literar etc., calități imperios reclamate de vocația critică autentică, nativ antidogmatică.

Procedînd la asemenea detaliate exemplificări extrase din articolele avînd o altă programatică în ultimă instanță, am urmări a sugera chiar coordonatele pe seama cărora se edifică demersurile analitice ale acestui critic. Fără a rămîne cu impresia că dezideratele enumerate se bucură de o cu totul ireproșabilă și generalizată acoperire faptică trebuie să spunem totuși că volumul *Interpretări critice* este într-o bună măsură la înălțimea exigențelor pe care însuși autorul său și le impune. Ca o consecință firească, decurgînd din însăși gravitatea și responsabilitatea intelectuală cu care tinărul critic înțelege să se apropie de fenomenul literar, se impune atenției, în chip deosebit, puternic structurat și conștient estetic Placot pe terenul unei vocații critice dintre cele mai sigure, acest element relevă surprinzătoare maturitate profesională a autorului. Cum cu observat și alți cronicari, volumul *Interpretări critice* ne pune în contact cu o suită de texte care, mai peste tot, sînt departe de a divulga în vre-un fel vîntul autorului lor. Într-oare decisivă în miezul problemei, aplombul cu care sînt avansate idei dintre cele mai îndrăznețe, caracterul tranșat al diagnosticului, evitarea oricăror subterfugii și eufemisme pe acest plan, limbajul de o articulare pe cit de riguroasă pe atît de tensionantă, iată deci, citeva din însușirile care concurează dezvoltarea afirmarea uneia dintre vocile realmente originale ale criticii noastre tinere. Să admitem deci că un critic cărui îi stău la îndemînă

formulări de genul celeia ce urmează nu reprezintă un caz dintre cele mai frecvente: „Poezia lui Leonid Dimov stă sub semnul unei duble vocații. Cea mai evidentă este aceea de visul, propensiunea pentru lumiile livide, acvatice, pline de fantasma. La fel de puternică este însă vocația colorilor, a formelor, apetența pentru materia Leonid Dimov este un pictor caruia i s-au substituit uneltele. El străvește cuvintele și transformă lexicul într-o masă de pastă grea, în flurii bogate de uleiuri. Bizarul somptuos și un fel de onirism flamand caracterizează visele acestui volum plin de fast ca ale unui împărat asiatic.

Originalitatea poeziei lui Leonid Dimov provine tocmai din această dublă vocație, onirică și rubensiană, contradictorie pînă la un punct. Căci în timp ce visului, cu toată cea intensitate tulburătoare a concretului pe care o emană, îi este fatală încercarea de a fixa și preciza trăsăturile, descrierea, pictura trăiește din detalii”.

Dacă e să imputăm ceva cărții *Interpretări critice* (în afara irepresibilei urări manifestate în cazul romanului *Principele* de Eugen Barbu), ne-am apoi asupra unor paradoxale efecte pe care le generează, u-neori, mult prea marea siguranță de sine a criticului. De exemplu, în citirea rîndurilor, analiza demarează în virtutea unor premise lansate ad-hoc, ceea ce face ca aprecierile de valoare să suferă de pe urma unui anume spirit restrictiv (cronicile despre: *Jocul cu moartea* de Zaharia Stancu, *În absența stăpînului* de Nicolae Breban, *Monada* de Cezar Baltag). Tot de aici, credem, provine caracterul izbitor inadecvat al unor teme abordate în capitolele de la sfîrșitul cărții: analogia dintre Argehi și Shakespeare sau aceea dintre acesta din urmă și Cervantes. La fel, a discuta despre cruzimea presupus primitivă, deosebit de violentă, a lui Creangă, pornind de la întîmplările narate în *Socră* cu trei nuroi, înseamnă o nu acordă înțelegerea cuvenită faptului că la mijloc se află o conștientă sui generis, traversată de cea mai confortabilă bonomie, de mult gustată hirozenie a povestitorului moldovean.

Nicolae CIOBANU



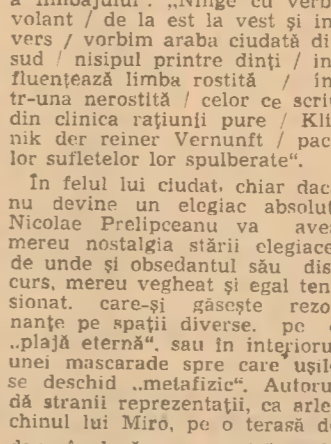
SORIN TITEI  
Lunga călătorie a prizonierului  
Nuvele. Editura „Cartea Românească”



ADRIAN CARSIAD  
Orașul cel mare  
Povestiri. Editura „Eminescu”



ALEXANDRU VADUVA  
La indicativul prezent  
Roman. Editura „Eminescu”



NICOLAE NASTA  
Sub cer senin  
Versuri. Editura „Ion Creangă”

## Itinerar eroic

(Urmare din pag. 1)

6. Ați pregătit un corp spectral de lectori?

— Un corp special nu. Dar am urmări o adăncire a specializării întregului personal științific pentru a asigura expuneri deosebite în legătură cu fuziunea Partidului Comunist Român și a luptei comuniștilor în ilegalitate. Expunerile din muzeu au fost ținute ca urmare a numeroase cereri și în școli, instituții, cercuri de învățămînt de partid.

7. În calitate de scriitori, sîntem foarte interesați să aflăm în ce măsură muzeul posedă documente care să vă dea deosebită legătură oamenilor de cultură din țara noastră de-a lungul timpului cu partidul.

— Este cunoscut că mișcarea muncitorească, socialistă, Partidul Comunist au constituit un puternic centru de atracție pentru mulți dintre scriitorii noștri. De altfel, în mișcarea socialistă, de pildă, unii scriitori au fost cunos-

cuți. Amintesc grupul de la Contemporanul. Critici cunoscuți mai tîrziu au poșisit în mișcarea socialistă. Edificatoarea sint scrierile lui C. Dobrogeanu-Gherea, Garabet Ibrăileanu, I. Păun-Pincio, Panait Istrati, Ion Sion. Dar cele mai elocvente mărturii cred că sînt cele ale scriitorilor, publiciștilor din perioada interbelică. În sîlțile muzeului se află imense scrieri care atestă legătura dintre scriitorii și lupta Partidului Comunist Român. Se află aici portrete, scrieri ale unor cunoscuți scriitori și poeți ai literaturii noastre ca: Mihail Sadoveanu, Tudor Argehi, Victor Eftimiu, N. D. Cocea, Liviu Rebreanu, M. Radu Paraschivescu, Ion Paș. Nagy Istvan, Geo Bogza, Tudor Teodorescu-Braniste, Alexandru Sahia, Solomon Ernő, Ion Vinea și a multor altor publiciști ai presei antifasciste.

8. Care este semnificația cea mai importantă pe care do., în calitate de director-adjunct al muzeului, o atribuiți marilor sărbători pe care o pregătim?

— Ea dovedește în primul rînd că voința, încrederea nețămurită a co-

muniștilor în idealul luminos al viitorului patriei a stat și stă în fața și voința clasi muncitoare a Partidului Comunist Român. Aniversarea a 50 de ani de la fuziunea Partidului Comunist Român prilejuiește nu numai un bilanț, înscris cu litere de aur în istoria eroică a clasei muncitoare, dar oferă și o perspectivă spre noi culmi ale progresului și civilizației.

9. Ca să trecem puțin în domeniul poeziei, ce metaforă ați lega de cei 50 de ani care se împlinesc?

— În istorie, o jumătate de secol poate marca în viața unui popor unul sau mai multe evenimente dar care, cu timpul, își pot pierde din strălucire. Jubileul semicentenarului Partidului Comunist Român cred că poate sublinia 50 de ani de luptă, de strălucire în slujba idealului de veacuri al poporului nostru pentru o viață mai bună, pentru edificarea socialismului pe pămîntul României.

REP

## Adunarea comemorativă cu prilejul împlinirii a 80 de ani de la nașterea lui Gaál Gábor

La Sala mică a Palatului a avut loc, marți după-amiază, o adunare comemorativă, organizată de Academia de Științe Sociale și Politice și Consiliul oamenilor muncii de naționalitate maghiară, cu prilejul împlinirii a 80 de ani de la nașterea lui Gaál Gábor, eminent estetician marxist.

Au participat acad. Miron Constantinescu, președintele Academiei de Științe Sociale și Politice, Ștefan Peterfi, președintele Consiliului oamenilor muncii de naționalitate maghiară, Ion Brad, prim-vicepreședinte al Comitetului de Stat pentru Cultură și Artă, Zaharia Stancu, președintele Uniunii Scriitorilor, Ștefan Voicu, redactor-șef al revistei „Lupta de clasă”, academicienii, cadre didactice universitare, scriitorii și alți oameni de artă și cultură, activiștii de partid și de stat, un numeros public.

La adunare au luat parte, de asemenea, soția celui sărbătorit, Margareta Gaál, și fiica acestuia Ana Gaál. În cuvîntul rostit cu acest prilej, scriitorul Jozsef Mellusz a evocat personalitatea și activitatea deosebit de bogată pe care a desfășurat-o Gaál Gábor ca estetician, scriitor critic literar, sociolog și filozof marxist. Vorbitorul s-a referit, de asemenea, la lupta consecventă dusă de Gaál Gábor pentru înfăptuirea idealurilor comuniste, pentru progresul științei literaturii și artei, pentru cauza democrației, subliniind că aceasta a întemeiat o gândire pînă azi valabilă a eticii și uma-

nismului, a frăției spirituale și sociale dintre români și naționalitatea maghiară din România. Aducem astăzi un omagiu lui Gaál Gábor — a spus el — constatînd că idealurile pentru care a militat de-a lungul întregii sale vieți se împlinesc în timpul nostru: democratismul adevărat, socialismul — un socialism — cu imperativ umaniste majore, în care se poate construi identitatea cu sine însăși, atît personalitatea umană individuală, cît și personalitatea națională, cea românească și cea a naționalităților conlocuitoare în plină libertate și armonie.

Comunist luminat, spirit deschis tuturor orizonturilor înnoitoare, intransigent luptător împotriva govinismului de orînduri ar veni el — a spus, printre altele, poetul Eugen Jebeleanu — Gaál Gábor a făcut din revista „Korunk”, în cea mai critică epocă pentru mișcarea progresistă din țara noastră, o tribună, în care mesajul unora din cei mai de seamă scriitori din Ungaria răsuna solid, nobil, profetic, alături de mesajul unora dintre cele mai luminoase spirite ale literaturii românești, ale literaturii maghiare din România. Vorbitorul a subliniat abnegația cu care marele om de cultură a militat pentru egalitatea și înfrățirea oamenilor muncii români, maghiari și de alte naționalități, a tuturor celor ce muncesc, contribuția sa deosebită la lupta pentru triumful cauzei socialismului și a relevat marea actualitate și prețuirea de care se bucură moștenirea sa publicistică și literară, preocuparea pentru valorificarea largă a acesteia în cadrul culturii socialiste din patria noastră.

# compendiu

MARGARETA STERIAN

Evocări de călătorie



Portret de EUGEN DRAGUTESCU

VASILE NICOLESCU

Clopotul nins

Poeme. Editura „Eminescu”



GIL BILGAR

Momentul Eminescu

in evoluția

limbii române literare

Colecția „Universitas”, Editura „Minerva”



avant premieria



procedeu al excursului livresc, susținut la propriu de „însemnarea călătoriei”, este poate marcat de cea mai orgoliosă singură. Gestul destrămării ei devine cu necesitate „evocarea” scrisă.

NICOLAE PRELIPCEANU

13 iluzii

După *Turnul înclinat* și *Antu*, Nicolae Preliceanu este prezent în librării cu aceste (mai mult de 13 iluzii — apărute la Ed. Dacia, 1971. Scrișul său, deși puțin spectaculos, a fost totdeauna rafinat, păstrînd în rezervă, fără să impună ostentativ demonstrația, ideea înnoirii cu necesitate, rod al unei slări polemice care nu se demantă, ci așteaptă să fie observată. Două aspecte ni se par a fi esențiale în poezia lui. Ar fi, mai întii, un refuz permanent de a accepta elegiacul, idee care mobilizează în principal volumul de debut, formulat în poemul *Moda de toamnă*. E un refuz ce se continuă (deja trădat în *Antu* — unde chiar titlul desemnează o stranie otrăv —, și care apare, evident, în recentele „iluzii”).

În paralel, ca o a doua constatare, vom spune că Preliceanu suține cu aceeași perseverență programatică neacceptare a stării reflexive, în felul cum poezia tradițională a perpetuat-o prin „mode”. Observațiile acestea, simplificate, i-am repartizat pe autor unui avangardism tardiv (cum s-a și întîmplat), dacă nu am preciza că Nicolae Preliceanu compromite doar aparent elegiacul, lirismul, meditația, ideea demonstrată etc. tocmai pentru a le putea accepta; pentru ca purificîndu-le prin ironie, calambur, absurd și discurșiivitate, să le despartă de modă, și să-și poată permite introducerea prin contrabandă a sentimentalismului. În frumoasa poemă *Climax rațiunii pure* pot fi întilnite citeva din ideile de mai sus, din care mai transpare și o tragedie legată în principal de reprezentările literare pe care le avea anterior. Pe Montmartre, la Luveru, pe Coasta de Fildes un ochi avizat se bucură de spectacolul interior pe care îl realizează un ansamblu cultural greț în actualitate. Faza este cel mai adesea evocatoare și, cum se întîmplă cu specificul insuși al acestor jurnale, vehiculează prețete pentru a da o coerență fragmentelor. Clasicul

pid capriciile psihice. Dragostea Raluca pentru Marcel nu impresionează prin implicații freudiste sau de altă natură, ci prin lejeritatea de a se consuma în clinchete nichelate, de bar, sau sub lumina voalată a veiozei. Ceva din *Cartea nunții* a lui G. Călinescu se păstrează aici, însă la nivel feminin, adică epice, fără a constitui entități.

O altă calitate a romanului este priceperea tipologică. În manieră tot feminină, M. L. Cristescu traduce printre-o flecăreală inofensivă ceea ce ochiul ei a observat cu precizie și cruzime. Rezultă astfel un fel de fiziologii de o mare vivacitate. Acestea, ca și întreaga derulare a cărții, dovedesc un autentic talent, capabil și de alte surprize.

PLATON PARDĂU

Scara lui Climax

După cinci volume de versuri care au întărit o viziune folclorică (*Arbori de rezonanță* — 1963, *Monolog* — 1965, *Vînătoare interzisă* — 1967, *Pasărea vine la noapte* — 1968 și *Planețele abastre* — 1970), P. Pardău publică un roman epistolar, un *bildungsroman*, construit din confesii.

Scrierile aparțin lui G. și sînt adresate unui oarecare I. G. decedat. Ele reprezintă așadar o clarificare aruncată în neant, o încercare de a trezi ecourile propriei conștiințe. I. este un voluntar, un lucid, asemănător personajului lui N. Breban — E. B. El vrea să oblige existența la o disciplină care să-l comunice integral. Intenția sa are rezultate contrare. Starea de supraviețuire îl divide conștiința într-un for care contopă și altul care se manifestă. Astfel, I. nu va deveni niciodată un individ în sensul etimologic al cuvîntului. El se pulverizează treptat, pînă la dispariție. De asemenea, dorința de a neolăza evenimentele îl face un rob al acestor evenimente. Dincolo de importanța prin analiză, I. începe să depindă de ele și toate încercările de a le surprinde cșează într-o obsesie care nu mai surprinde.

Zestrea naturală pe care conțenează acest personaj este o înțelegere panteistă a lumii, o popularitate a ei cu propriul său suflet ridicat la rangul de divinitate. Ochiul lui par vrăjii de eresuri, de cărți sfinte și istorii străvechi. El vede duhurile sălciilor desprinzîndu-se noaptea din trunchiuri și visează scara lui Climax urcînd către cer, printr-o vîntură purificatoare. Semenul nu-l înțeleg siguranța datorată acestei inițieri și nici dezolarea care se naște odată cu pierderea ei. De aceea I. rămîne un neînțeles, un nehotărît cu accese de autoritate.

Ideea e excelentă, tehnica — bine aleasă, dar anumite obscurități provenite din suprimarea demonstrațiilor și prea marea insistență esecistică dăunează acestui roman atît de promițător.

RADU CIOBANU

După-amiaza

bătrînului domn

Cartea, apărută la *Albatros*, e o culegere de schițe realiste, în accepția limitată a termenului. Autorul are spiritul de observație al unui bun reporter și, în stil, o anumită însușare prin care încearcă să devină familiar. Temele sale dovedesc o înțelegere ponderată pentru toate momentele existenței. De asemenea, diferitele medii sociale sau naturale își găsesc în R. Ciobanu un simpatizant cuvîntos, conventional, aproape neutru. Dorința de a semnifica, prin suspensie, implicații mai generale rămîne o simplă dorință. Schițele se circumscriu propriului lor conținut și se consumă ușor, prin lectură.

Senzația de deja vu care însoțește lectura provine mai ales din desuetudinea personajelor. Nici o faptură contradictorie sau contrariind măcar așteptările nu se strecoară în disparatele evocări. Dimpotrivă, figurile dintre cele mai cunoscute populează această galerie dumniacă.

Din opera lui Balzac sau Cezar Petrescu coboară domnul Mariei Luiza Cristescu are darul de a captiva fără nici un motiv, așa cum captivează zborul unei păsări sau precipitarea unei cascade. Explicația în realitate există, dar ea se află în domeniul estetic și este greu de găsit deoarece autoarea încearcă pe toate căile să plaseze interesul în altă domenii.

Revenind deci la termenii pur literari, putem afirma că romanul trăiește prin capacitatea de a împune o atmosferă. Pregnanța acestei atmosfere conțenează și cu compoziția ei. Este vorba de elanul tineretii mondene care își recunoaște mediocritatea pentru a respira involt, fără spasme, de senzația de absurd pe care o dă fulgerarea de chi-puri în vacarmul metropolei, este vorba, mai ales, de supletea relațiilor cu obiectele care, datorită unei tehnologii generoase, au ajuns să exprime ra-

ționale. Realismul său se dovedește astfel un realism în limitele bunilor maniere, dezinvolț și facil. Analizele psihologice, calme echilibrate, ar putea fi numite pastiluri psihologice. R. Ciobanu este un autor căruiu n-a se pot reproșa, dar nici atribui, înclinății.

Alex. ȘTEFĂNESCU



# Cartea de debut

Am participat cu toții adesea la întâlniri de librărie, în care un critic cunoscut prezintă un scriitor la primul lui volum. Moment emfotic: decorul compus din cărți, oameni veniți de cine știe unde să descopere Autorul, ceremonia în sine a recomandării. Negreșit acesta e un mijloc de comunicare directă, de popularizare dinamică a artei. Se resimte însă în acele împrejurări și o oarecare stângăcie. Ceva nefiresc tulbură solemnitatea. De ce? Fiindcă de fapt, se încalecă o intimitate, am putea spune o dublă intimitate. Mai întâi surprinde, oricât ai fi de avizat, discursul protocolar al criticului. Căci ce fel de orator poate fi el? Marea lui elocință se măsoară în altă parte, în singurătate lângă bibliotecă, la masa de lucru, în fața foii albe de hirtie. Acolo, în sanctuarul profesiei, instalat în fața unui autor și a unui public imaginar proiecte, desigur, a celui real, — ține el dacă are vocația, discursul magnific, acolo semnaleză, dezvoltă, aduce argumente, convinge, hipnotizează asistența. Înăuntrul acestei intimități se produce actul de creație critică. Scos din angrenajul obișnuit, îndemnat să fie retor, să nu ne mire că reputatul criticar e citeodată stângaci, fals patetic, strident.

Cea de a doua intimitate aparține scriitorului debutant. S-a spus că prima carte reprezintă, de obicei, o spovedanie. Putem să reconstituim bibliografiile celebre și să observăm astfel că cea dintâi apariție editorială a unui scriitor ilustru seamănă cu o descărcare de energie. Niciodată, probabil, nu e mai autobiografic decât la prima încercare literară. Dintr-un prinos de trăire, de experiență personală, dintr-o revărsare vitală s-a născut nevoia de a transmite. Un univers confidențial, încărcat de mistere abia ghicite, vede dintr-o dată lumina zilei! E adevărat, tehnica limbajului permite și travestirea, autorul se ascunde prudent sub felurite văluri, se destăinuie, dar prin intermediari, lăsând un echivoc, o neclaritate, păzind în acest mod, podoava ființei secrete. Un ochi atent recunoaște însă profilul convulsiv al omului care nu mai poate opri confesiunea. Acesta este începutul

sacru al carierei. Celelalte cărți vor fi, în genere, mai rafinate subterfugii, vor primi mai multă hrană din afară, se vor disimula, în sens productiv și se vor obiectiva treptat.

Ce misiune revine criticului inclus în acel ritual al prezentării? Să smulgă măștile intimității, deschis în fața publicului, dezvelind parcă subit, ca într-o anchetă, figura „vinovatului”? Nefiind orator și nici detectiv, evitând tensiunea pe viu a unui sondaj în adâncuri, criticul se va mulțumi cu fraze amabile, neutre, potrivite în toate cazurile. Liniștiți-vă. Nu va comite niciun sacrilegiu. Conspirația tainei va fi păstrată. Abia mai târziu cronicar, scrisă de la distanță, fără priviri indiscrete, va îngădui revelația de competență gravă a valorii de viață și de artă.

Întâlnirile de librărie trebuie, evident, să aibă loc însă felul în care se întreprinde încă recomandarea cărții de debut impune precauții speciale. Nu aruncăm cum repeze în arena publicității pe autorul, — abia, abia — ivit? Folografii, vitrine, interviuri, caracterizări rostite ca niște acolade... Va rezista el lesne tentațiilor ascensiunii literare, cursei vanităților, rivalității în obținerea privilegiilor, succesului zgomotos, care compromite, nu de puține ori, adevărul și arta? Lauda, ca să fie oportună, se cuvine timizilor, veritabililor timizi, veșnicilor timizi, care, oricât de îndrăzneți le este opera, se simt stingheriți de răsunetul prea timpuriu al numelui lor, și tresar neacomodați la mecanismul reclamei. Știm că există și o ipocrită sfială, mai publicitară, în ultimă instanță decit exhibiționismul. Să fii conștient, fără false decențe, de forța valorii tale. — Iată motorul strădăniei, dar asta nu înseamnă implicit să accepți imediat parada vedetismului. Totuși autentică zămislire a talentului presupune puterea de a tăcea, de a aștepta, de a răbda, fără a înceta să crezi.

Istoria ne consolează: Timizilor, da, timizilor structurali le este hărăzită, în artă împărăția cerului.

S. DAMIAN



## ION IUGA

### Concert de orgă

Intr-un ogor legat în aur-lire  
am strins pe zare umbra care cată  
cuftul alb uitat fără de știre  
în coasta mea — miner de tată —

ochii-mi fug ca sirba după mire  
în varul serii și-n apa uitată  
pe-altarul umbrei duhul în cinstire  
treime neagră-n mine încercată —

ea trece-n sus pașiște rară  
fintină eu mă-ntorc din sud  
s-o recuprind din cețuri iară

sfărâmă-i drumul să aud  
cum mă împrăști-n ocară  
și-n mine-i plinge duhul nud

### Fintina unui trunchi

Și albă fire înspre trunchi mă sule  
cerc în care crengile converg  
ochiul pietrei plinge în statuie  
palma — dar pe lacrimă o șterg

dale-ntrăripate ceas ce nu e  
botezat pe calea-n care merg  
duhuri galbene uitate-n cuie  
le slărim prin lege le alerg

grai albastru prins de arbalet  
lasă-mi lunecarea să mă-îmbete  
cînd se frînge-n mine marea deltă

### Și cite alte treceri

În răsărit de-mi părăsesc o mină  
cuprînsă-n vinul vechilor monede  
se schimbă-n cruce albă pînă  
rînile curg în rîul ce mă vede

o ciung nevindecat prin săplămină  
rămîn înaltul arbore vei crede  
că iarba veche vîndecă și-amină  
căderea mea-ntr-un loc cu Arhimeda

ci mă-negrește vîntul ninsorile din treceri  
mă spală cu lumina lurații la amiază  
și voi m-așterne altor miș de seceri

de-mi cauți urma și în ape cazii  
înaltă-te cu crucile-n petreceri  
lovit de vinul triștilor nomazi

### Pe Iza rătăcite

N-am cer acasă dorul din colinde  
au scris pietrii marmura pe sus  
ferestrele chiar ele mă vor vinde  
să-mi vadă capul într-un vîrt de fus

pădurile spre mine suferînde  
pe Iza rătăcite cum s-au dus  
ce s-a pierdut azi nu se prinde  
în adîncimi cu mine-n axul plus

în mină vechea codiște  
îmi cîntă ceasul umbra printre  
atîtea văi plecate ca să riște

prin ea strig cerului ca între  
semnal meu și alba lui miriște  
cu lumea jarului să intre

### Dincolo

Sună-n căprioari bătrînii  
îrig de umbră umbre-n trig  
case-iarbă plasa linii  
semne drepte iar vîr strig

lacrima-i țereastră sură  
pling prin voi și mă petrec  
lespezi care mă fură  
pînă muntele-mă trec

### Îndoiala focului

Vino tu umbră vino din șes  
în piatra ochilor mei de blestemi  
va curge rîul prin ceață mai des  
să-ți rupă veșmintul apoi de mă chemi

altul din Hacără altul să-ți țes  
chip de copac răstîgnit peste vreme  
îi-va doar iar prin moarte cules  
și limba de vînt de care mă temi

și clopotul spart în cele trei pene  
uite de tine trîcii din lemn  
bolnave primite ajunse viclene

numai piatra ochilor înseamnă  
strigă ciudă-n aripi prin dughe  
noi aprîndem tragice marelui consemn

## Rousseau contra Caliban

Ideea contractului social e un postulat raționalist; nu-l o inventie a lui Rousseau; cu un secol înainte, Hobbes (care nici el nu era primul) își întemeiasă doctrina politică pe același principiu care, ca orice postulat e indemonstrabil și apodictic.

Bineînțeles că acest pact primordial nu s-a încheiat în mod expres niciodată. Omul ca atare e din capul locului o ființă socială; o știm de la Aristotel. Contractul e doar presupus: a supposed covenant, cum îl numește Hobbes. E o convenție abstractă indispensabilă pentru a înțelege alcătuirea și articulația societății civile.

### confidențele unui maniac

Deosebirea dintre concepția lui Hobbes și cea a lui Rousseau nu e de loc neînsemnată. Primul concepe contractul nu numai între indivizii ce se asociază, dar și între aceștia și putere; apoi odată admis contractul inițial, îi retrage bilateralitatea sancțiunii ajungînd la concepția unei ordini unice și absolutiste. Idealul unei atari concepții e „despotismul luminat”; fericita împrejurare că la un moment dat s-au ivit într-adevăr pe cite undeva niște monarhi luminați, nu era totuși mai puțin aleatorie: puteau să nu se ivească; în tot cazul nu se poate conta pe ei. Pentru Rousseau, contractul inițial e presupus numai între asociați egali; puterea, ca organ executiv, le e subordonată prin delegație. Astfel Rousseau reușește să dea pactului o calitate ce adevărat contractuală, păstrîndu-i permanent caracterul „sinalagmatic”, cu girul sancțiunii virtuale. Rousseau desfașoară teoretic, în evantai cu o rigoare deductivă impecabilă, formele diferite de împlinire a pactului, ce decurg din varietatea condițiilor naturale; cu aceeași logică, ținînd seama de dinamica socială, deduce condițiile în care pactul devine caduc, legitîmind revoluția (revolu, revolutus — a recădea, a relua). Relația și determinarea mutuală dintre interesul particular și cel general convoca în mod necesar pe cetățeni în forul public. E adevărat că, luînd ca model perfect al societății civile tipul cetății cu perimetru restrîns, Rousseau nu acceptă ideea de reprezentare, pe care democrația modernă, ce se reclamă ori-cum și de la el, a consacrat-o totuși. Pe de altă parte, nu e mai puțin adevărat că prototipul societății civile, recte al civilizației, rămîne „cetatea”, iar dezvoltarea imperiilor și marilor state în măsura în care sînt „civilizate”, îi păstrează cel puțin în principiu ideea (de n-ar fi decit ca „anamnesis”) și-l găsește succedane, între care cele mai însemnate sînt totuși diferitele forme de reprezentare.

Dar dacă ne gîndim că cele mai strălucite civilizații ale vechimii au fost sclavagiste și

deci tratau ca bunuri un mare număr de persoane, ce ne facem cu autonomia persoanei, care e condiția oricărui contract posibil și însăși finalitatea societății civile? Mai mult decît atât, sînt autori, de loc lipsiți de însemnătate, care chiar susțin că civilizația s-a întemeiat pe sclavie. Nu știu cum s'a ies din contradicția aceasta; aș putea să încerc cu vreun sofism sau cu un citat din Aristotel, dar nu doresc absolut de loc să fac pe apărătorul sclavagismului; pe de altă parte, nici să ponegrec societatea ateniană sau cea romană clasică. Dar pot măcar să-l invoc pe Rousseau însuși, fiindcă de el vorbim: nici el nu a rezolvat această aporie și s-a mulțumit să pomenească imperfecțiunile inerente lucrurilor omenești; folosește însă prilejul ca să-și mustre contemporanii cu această exhortație: „Pour vous, peuples modernes, vous n'avez point d'esclaves, mais vous l'êtes: vous payez leur liberté de la vôtre. Vous avez beau vanter cette preference, j'y trouve plus de lâcheté que d'humanité”. (Contr. soc. III, c.XV) Iar despre poporul celăților grecești, iată ce spune: „Il était sans cesse assemble sur la place. Il habitait un climat doux; il n'était pas avide; des esclaves faisaient ses travaux; sa grande affaire était sa liberté”. (Id.) De sclavagism, slavă Domnului, pe Rousseau nu-l poate bănui nimeni; dar din citatele pe care le-am dat se poate lesne vedea că din familia lui spirituală fac parte Hölderlin, Nietzsche, Valery, dar nicidecum Caliban.

Al. PALEOLOGU



## DUMITRU M. ION

### Melanholia țiganilor care merg prin cer

Noi mai trăim și suntem  
Aruncați din sărbători  
În sărbători la mese lă  
Ră nici un nimb de abur.  
Barbari prin arbori par  
Dosiți cu lung țipele  
De marmor n-am vrut să  
Stăm și într-o bună zi  
Cu soare mort la hramul  
Sfinților celebri am im  
Pușcat egrete și-am pus  
Rîzînd cîtuș de-certa  
Re doamnei vulpe: vestisem  
Hibernarea — ce timp de  
Funct — print-o minune

### Melanholia sufletului

De pe drumuri m-am adunat  
Și toluși nu am ajuns aca

Țiganii regi mergeau u-  
Șor prin aer, tirînd mor-  
Mintele de aur; ci noi că  
Deam încet cu plantele  
De rouă izvorînd din gură  
Ră și carnivore ființe  
Distrugeau regatul orb  
Precum o criminală floa  
Re soarbe fața unui om  
Și-apoi adoarme hrînînd  
Du-se-n pădurile cu vis  
Virgin.

Să: sufletul prins mi-o ră  
Mas în capcană și să-l ca  
Ut nu știu și să-l chem nu  
Pot fiindcă nu mai aude; el  
Petrece poate și de laudă  
-i petrecerea lui și iarba  
Crește dar eu nu șed pe a  
Colo să rid; ca un miel lă  
Ră aripi sunt; țin în spate  
Pustul și turtuna mi-l va  
Răscolii peste simțuri; doar  
Să strige sufletul meu și  
Să știu că-i al meu, doar să  
Plingă să-l pot lua acasă:  
Numai să-l altu și să-l le  
Gânși, două, pînă la moar  
Te: numai să nu se teamă de  
Mîne și să mi se potriveas  
Că, sufletul.

### Melanholia aburului

Abur să fii să te preum-  
Bli pe gîtul ei de egre  
Tă în tremurare, pe umeri  
Să aluneci ca niște săl-  
Cii-n pat căzînd, pre țî-  
Țele jivine care sar să  
Muște cu capetele-afară  
Din trupul vizuinei, plim  
Bare de amant să faci ca  
Aburul peste mijlocul ei  
Alt de strîns ca tunia  
Celu spînzurat; ca luje-  
Re de turn picioarele vâ  
Zum — o, poți să ai chiar  
Moarte sigură dacă miini  
Le îți plimbi pe ele și-  
Aluneci trînt de obosea-  
Lă pe mușchiul cald sub  
Care cîinele pămîntului  
Este bolnav de așteptare.



ANDRÉ BAUCHANT:  
NEPTUN

## Anton Holban se pregătește să moară

Recitesc povestirile lui Anton Holban, în ediția completă (cred) alcătuită de Elena Beram. Ca și romanele, ele par fie rupte dintr-un jurnal intim. Puțină observație exterioară; sub diferite nume, personajul principal este autorul însuși; povestirile se continuă una pe alta, reluînd la nesfîrșit două-trei situații, mai mult ca pretext pentru cauzistica sentimentală.

Tipul ca atare, pe care-l intrupează autorul și pe care-l pictează în personajele sale, este al intelectualului singuratic inadapdat, într-un conflict as zice filozofic cu lumea. „Oamenii se împart în două, spune naratorul-erou din **Preludiu sentimental**: cei fericiți și cei nenorociți! Cei nenorociți sînt singurii care au o viață interioară, au intuiții, nu trec prin lume fără să nu fi priceput nimic. Cei fericiți însă mi se par intolerabili!” Holban face, firește, parte dintre oamenii nenorociți, cu alte cuvinte, fără noroc. Numai că el își cultivă vocația pentru solitudine și pentru frustrare; este micul lui snobism intelectual. In-sul comun ia viața așa cum e, se simte bine în orice împrejurare sau încearcă totul spre a izgoni tulburările sufletesti. Dimpotrivă, Holban le caută, le întreține, complicînd fiece senzație. Dacă se poate vorbi de proustianism la autorul Ioanei (care l-a comentat cu multă finețe pe Proust), acesta constă tocmai în știința de a extrage maximum de semnificație din trăirile proprii.

Retras, timid, maniac, ca și Proust, ajunge inevitabil să exprime un fel de voluptate chi-

nuitoare a comunicării. Erosul nu e decît verificarea cea mai ascuțită a neputinței eroului de a ieși din sine și vechea lui definiție ca o „singurătate în doi”. Holban ar fi putut-o revendica drept a sa. Iubirile, gelozia, disprețul sînt forme ale „egoismului”. Personajul lui Holban este un masochist superior care luște spre a se chinui.

Ceea ce dă un farmec nespuse cauzisticii sentimentale și suferințelor eroului lui Holban este obsesia morții. Aproape nu există pagină în Holban unde să nu fie vorba despre moarte. În orice emoție incipientă se citește un sfîrșit trist, cea mai banală separare a îndrăgostiților seamănă cu o moarte. Iubitele lui Holban (Irina, Ioana, Cocuța, Fetița — nume indiferente pentru o aceeași ființă) mor, aproape fără excepție, și naratorul le vizitează la cimitir sau conversează cu amintirea lor. Nimic macabru, totuși, în această obsesie. Este aici ideea cea mai profundă a lui Holban: singurătatea pe pămînt a ființelor își află, parcă, o compensație în moarte, în eternitate. Peste alcătuirea efemeră de carne și sînge a omului plutește umbra definitivă lui regăsiri în neant. Frustrarea, neîmplinirea țin de natura umană; aici, acum, în viață, nu există fericire. Sintem jucării în mina unui Destin necunoscut, ne întîlim și ne despărțim, ne iubim și ne înșelăm fără a ști cu adevărat ce rol jucăm. Această filozofie secretă a fatalei limitări ce caracterizează condiția umană explică tristețea și disperarea lui Hol-

ban. Nimic nu se poate clădi pe nisip, nici o fericire; din prima clipă ne pregătăm să murim și gîndul sfîrșitului inexorabil ucide în noi bucuria vieții. Raporturile noastre se fac și se desfac la întâmplare; nimic nu contează în fața morții. Holban e poetul iubirii sortite la neîmplinire, al întîlnirilor ciudate între ființe căzute parcă de pe alte planete (Antonia, Desiree), al rupturilor tragice și nemotivate, al unei singurătăți pururi nevindecabile. Senzaționalitatea are la el gustul cenușii, ca tot ce este efemer. E ca și cum acest om bintuit de un demon obscur al morții, mort, de altfel, prin hazardul unei operații banale, la treizeci și cinci de ani n-a făcut altceva în opera lui decît să conjure sfîrșitul presimțit; e ca și cum ar fi știut că viața nu-i va îngădui decît să înceapă totul fără a putea duce la capăt nimic. De aceea îi plăcea probabil să fixeze eroinelor sale întîlniri absurde, nu aici și acum, ci în altă parte, dincolo, în eternitate.

Autorul (și deci și eroul) era un febril, iar „jurnalul” lui îi reproduce cu fidelitate neliniștea. Nici scriind nu se simțea la adăpost. E. Lovinescu (el însuși un mare neliniștit, dar aflînd în izolarea camerei de lucru un remediu) și-l aminteste, cu mirare, pe Holban cum scria într-un chioșc din cartă, cu foile sprînjinite pe genunchi, în mijlocul hărmlăleii copilului. Aceași imagine a precarității, în opera și în viața lui Holban.

Nicolae MANOLESCU





**I**n cele din urmă, am descoperit niște ambasadă, și splendorile lăcuite pe care le-au avut inițial magice ale corpului diplomatic, cu famioane de mari puteri occidentale pe aripă. De data asta, s-o recunoaștem deschis, oamenii din mașină ne rețineau atenția la fel de mult ca și mașinile înseși. Din prima clipă am știut că vin din altă lume, aproape din altă planetă. Erau mereu veseli, mereu bine dispuși, nicidecum încrunțați, nicio urmă de concentrare fanatică pe fețele lor, întotdeauna îmbrăcați bine și cu gust, în culori deschise, și purtându-se deschiș, armonici, liberi. Ei, poate greșeam noi. La urma urmei îi vedeam prea puțin: ieșeau din reședințele diplomatice, stăteau uneori de vorbă pe trotuar, întîlnindu-se unii cu alții, dîndu-și mâinile, apoi se urcau în limuzine, demarau, pierau. De obicei vedeam cupluri și eram siderați de grația și eleganța femeilor, de mina sigură, echilibrată, și totuși deloc agresivă, a bărbaților. Iar cînd se urca la volan nu se producea în ei nicio schimbare, ei stăpîneau volanul și nu invers, rămîneau naturali și decontractați. Parcă s-ar fi născut în automobil. Această familiaritate cu obiectul adorației noastre avea să ne izbească și în unele cărți, apoi în filme străine, care descriu (fără dintre cele mai stranii, unde mai toată lumea are automobil (acolo conduc și bărbații și femeile)), unde automobilul nu costă o avere, astfel încît în multe familii sînt cîteva automobile nu unul singur (înnebuneam la ideea că nu numai părinții, ci și copiii se pot bucura de minunea cu roți), unde automobilul nu e un lux. Ne uitam la numerele străine, sub privirea uneori admirată, alteori neagră de bănuială, a militanului din gheretă. Și era vară, vara patima noastră se manifesta din plin, și eram atît de frațel, și lumea voia în jurul nostru ca o peșteră, ne închidea în mormurul ei.

Totuși, nu ne puteam slăvi idolul pînă la capăt. Minunile scriptoare veneau din țări despre care auzeam (și cînd am putut citi am și citit) tot felul de orori: nu niște țări, ci niște junglă nemiloase, în care fiarele se plimbă în încrustate limuzine! Fotografările, desenele, caricaturile îi înfățișau pe ațîțitorii la război așezați flasc tocmai în mărcile vestite pe care le pronunțam cu fiori. Sub cauciucurile somptuoase striveau pe bieții muncitori, îi doborau cu pumnul nichelat al radiatorului. Admiram unealta crimei, era limpede. Perfecțiunea nu ascundea decît ruina, descompunerea, nausul. Strălucirea era amăgitoare, capcana era groaznică. Știam aceste adevăruri, ne ciocneau de ele tot timpul, și totuși ispita era prea puternică. Așa parte a pămîntului era fără îndoială condamnată, oamenii se sfîșiau între ei ca animalele, toate turpitudinile și cruzimile își aveau locul acolo, și totuși civilizația aceea putrefactă arunca în lume minuni ingineriești, așa cum scoica bolnavă zămislăste perla.

Ceea ce ține însă minte perfect e prima mea călătorie cu automobilul.

Ea nu a avut loc într-unul din acele exemplare diamantate pe care auzesem să le vizez și noaptea. Ci într-o vechitură ponosită care staționa cam pe la coada șirului de pietari aproape șomeri pe care i-am pomenit.

A fost într-o dimineață rece de aprilie. Școala începea după masa, la ora două. Dimineața puteam hoinări. Mașina cu pricina era cam în coada șirului, cum am spus, și avea toate ușile deschise, căci șoferul ei, un blond spălăcit foarte înalt și foarte volnic, cu vag accent moldovenesc, pe care confrății îl strigau Mișu, tocmai o mătura gospodar, cu o mătură și un fărâș.

Fratele meu nu era lîngă mine. Nu-l vedeam, dar știam că nu e departe. De mașina lui Mișu se apropia un individ destul de tînăr, cu mustață mică neagră, care se vedea foarte bine pe un chip tras și galben ca ceara. Era îmbrăcat într-o haină de ploaie cenușie, care fusese odată elegantă și bună. O strinsese tare în jurul lui, și se vedea că e numai pielea și oasele. Era încruntat, avea privirea aprigă, i se vedea sub paloarele întinse a obrazului înclăștrăna dinților. A venit într-un mers repede și mărunț, de om nervos, și s-a așezat chiar în spatele nămilei de șofer. Doși diferența dintre ei era netă, eu m-am temut pentru șofer. Eram convins că nu poate urma decît o bătaie și nu-l prea vedeam bine pe Mișu. Mai ales că necunoscutul stătea în spatele lui, cu pumnii înfipti în buzunarele hainei de ploaie, cu o figură închisă. Părul îi era negru și ondulat, foarte scurt însă, omul și-l turțise cu multă apă, dar acum apă se uscaser în vîntul răios al primăverii reci, și suvitele îndreptate în toate părțile îi făceau să pară un boxer rămas fără angajament.

Mișu nu băgase de seamă că cineva îl stă în spate. Mătura fluierînd. Se opri, se îndreptă din spate, se mișcă, vrînd să ocolească mașina. Atunci se întoarse și se trezi nas în nas cu individul. Am crezut că urmează o lovitură. Exact cum mă așteptam. Mișu se schimbă la față și brațele îi căzură. Dar străinul nu făcuse niciun gest și nu scosese nicio vorbă.

— Coane Gheorghe! suieră deodată Mișu, pe tonul extremei surprize. Doamne Dumnezeu, nu credeam să mai apuc ziua! Da ce tare ai slăbit, și...

Am rămas incrementat ca de un miracol. Numai la un astfel de dialog nu mă așteptam.

— Ce mai faci, Mișule? începu necunoscutul, și avea o voce care încrêta carnea pe mine. O voce de fier trînt pe fier.

— Vai de mine și de mine, ce să fac? A? și eu... cu mașina asta... și... aoleo, vrei să vă duc undeva?

— Vreau. Dece crezi că te-am căutat? Ori nu mai vrei tu să mă duci?

— Doamne păzește, eu să nu vreau? Numai că nu mă așteptam... cît pe ce să nu vă cunosc... nici prin cap nu-mi... poftiți!

Și în aceeași clipă, nu știu cum, am sărit în mașină. Călcăm unul din cele mai strănsnice consemne ale mamei (SĂ NU VORRIM CÎN NECUNOSCUTII! SĂ NU NE DEPARTĂM DE CASĂ! SĂ NU PLĂCĂM NICĂTERI FĂRĂ SĂ CEREAM VOIE! SĂ NU NE URĂCĂM ÎN MAȘINA NIMĂNUI. FIINDCĂ EXISTĂ HOTII ȘI ASASII DE COPII CARE-I ADEMENEȘC CU ACADFELE ȘI CU PLIMBĂRI LA SOSEA), mă despărțeam de fratele meu (alt consens), într-un cuvînt era o nebunie ce făceam. Și am făcut-o. Nu puteam altfel.

După un timp, memorîndu-mi palbului acelor clipe, în care nu am trîntit cîț și simplu am ars ca un lemn bun într-un foc lacom, totul mi se părea imposibil și de neînțeles. Mă speriam de fiecare detaliu pe care mi-l reaminteam. Cum de nu mă prinseseră? Se vede că apariția necunoscutului îi zăpăcise pe Mișu. Mă ascusesem în dosul banchetei din față. Șoferul trînti ușile din spate, împingîndu-le din afară, și se sui în față împreună cu necunoscutul în haină de ploaie. Dar nu porni motorul imediat. O clipă, în mașina închisă și rece, care mirosea a ulei și piele veche, stătura unul lîngă altul fără să scoată o vorbă. Nu-l vedeam, tușit în spatele banchetei lor. Dar aveam facultățile exacerbate și îmi închipuiam perfect tot ceea ce nu vedeam cu ochii: cei doi se uitau unul la altul, apoi împreună, prin parbrizul mașinii, la viața din fața lor, tulburată și rece ca zăua de primăvară, aștînd un moment înainte să reînceapă să pornească din nou, mai departe, către un obscur sfîrșit.

Apoi Mișu oftă din adîncul sufletului și porni motorul, pornire care dură aproape un minut. Auzeam prima dată zgomotul întîm al unui automobil: un cîrîit înegal, însoțit de gemete agonice, de pufnituri și fluierături care nu

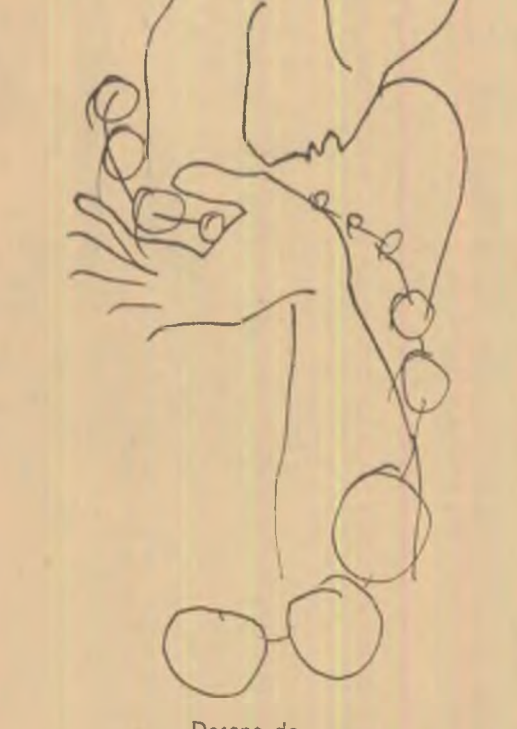
mi-au plăcut deloc. Deodată mașina se urni, atît de pe neașteptate încît mă lovi cu capul de spătarul banchetei din față, și am înghețat la gîndul că Mișu m-ar fi putut descoperi auzind bufnitura capului. La fel de brusc se opri, motorul tăcu, și Mișu începu iar să-l pornească. Înjură printre dinți, cîrîitul era și mai penibil, ca al unui muribund care se căznea să se ridice și efortul îi scotea cu gîlțituri singele pe nas și pe gură.

— Așa-mi face mereu, vai de zilele mele, se văită Mișu.

— Are ceva?

— Pe dracu are. Are că e bătrînă. Bătrînețea nu se mai poate repara.

— Du-o la un mecanic bun. Știam eu unul pe...



Desene de DOINA GEORGESCU

— Pe Mintuleasa?

— Nu, nu. La bariera Vergului. Dăbuleanu. Johnny Dăbuleanu. Avea atelierul lui.

— Ei, cine știe dacă-l mai are.

— Du-te la stat.

— Cine mai repară cum trebuie, azi, pentru noi aștia... cum dracu-i zice... micul sector privat capitalist, parc-așa am citit în ziar?

Motorul porni deodată egal și puternic și rabla fluieră din toate balamalele zdroncinate de turația plină.

— Ei, slavă Domnului. Credeam că trebuie să mă dau jos și să trag la manivelă. Unde vă duc?

— Ia Cașin.

A fost o mică pauză, cașicum Mișu n-ar fi înțeles bine. Apoi i-am auzit vocea iar, cu un ton mai jos.

— Tot acolo?

— Tot.

Cu zgomot mare la schimbarea vitezelor, mașina merse tot mai repede, pe mine mă clătina tare, era un legănat dulce, întrerupt însă în cursa lui de trei-patru zgîlțituri zdrene, astfel încît nu mă puteam obișnui, și, culcat în moliciunea vitezei, așteptam mereu socul brutal, nu puteam săț și dacă e al drumului sau al mașinii. În mers, mașina pîria continuu din toate încheieturile, auzeam chiar sub mine fîșituri roșilor, un obiect desprins bălea neregulat în podea, dar puteam chiar privi prin podea! Am descoperit între banchetă și ușă o găurică, m-am aplecat tare, mi-am lipit ochiul de ea. Vedeam un fragment de caroserie, rugînit și plin de noroi uscat, lipit, și mai ales vedeam curgerea pavajului. Ca o lucire continuă, oțelie, cînd mergeam repede, iar cînd mașina încetinea culoarea se împărțea în fragmente regulate, cînd încetinea de tot vedeam și mucurile de țigări și gunoalele de pe drum. Numai cîțiva centimetri fragili mă despărțeau de țaria străzii și mi s-a făcut frică. Dacă mașina asta, tot plîngînd din toate șuruburile, s-ar fi spart deodată în mii de cioburi de metal și de carne? Crezusem că automobilele sînt invincibile, atotputernice, și ce mă mirase întotdeauna era ideea de accident de circulație și cum arătau, poicite și de nerecunoscut, mașinile ciocnute. Acum înțelegem cum se pot întimpla asemenea rîrni, asemenea metamorfoze. Dar nu puteam să deschid ușa și să cobor, nici să mă demasc în vreun fel. Am răsturnat capul pe spate și mi-am uitat în sus, ca să nu-mi mai fie frică. Vedeam prin ferestre laterale și prin fereastra din spate. Etaje, streșini, ferestre, siluete la ferestre, trecea apoi cite-un copac, picurîndu-și cren-

gile asupra noastră, erau frunze galbene și negre, din anul trecut, apoi firme și reclame, fire de tramvai, din cînd în cînd și cite-un troleu de tramvai în formă de livă, forma aceea veche, cum nu se mai vede azi prin București. Uneori, cite-un ornament, cite-o floare de piatră, cite-un petec de tencuială îmi aduceau aminte de case cunoscute, de străzi pe care treceam adesea, n-aș fi știut însă să spun numele, străzi care, pentru că le străbăteam des, rămăseseră involuntar în memoria mea, ca acest calcan orb pe care trudește o federă desfrunzită, sau anul 1917 și inițialele K. M. în fruntea unei case de raport, sau balconul din fier forjat cu damigene, biciclete de copil și rufe, zei galbi, cu nasul ciobit și ochii șterși printre coloanele unor conace pretențioase, și iar blocuri, vechi, reci, triste, cuie de gloanțe și de schije, și steaguri roșii, stele roșii, lozinci, portrete, caricaturi mari în culori urte, înfățișînd cel mai adesea cizma proletariatului proptită vinjos în feșele cine stie cărei pocitanii reacționare, nu, n-aș fi putut spune pe ce străzi treceam, în

PETRU POPESCU

anii aceia tot orașul arăta la fel. Motorul își găsi la un moment dat echilibrul pierdut, se armoniza pe dinăuntru, mașina își spori viteza, nu mă zgîlția aproape deloc, era zgomot mult în jur, claxoane, alte motoare, auzeau glasuri, din cînd în cînd strănuta un claxon pipernicit, foarte aproape de urechea mea, și mi-am dat seama, auzîndu-l mereu, că al lui Mișu trebuie să fie. Eram undeva prin centru. Apoi mașina merse încet, și cum eram culcat pe podea, între cele două banchete, nu mai vedeam case, ci pereți mișcători de autobuze bicoloare, și tramvaie, și camioane, autobuzele, tramvaiele, camioanele aveau stegulețe roșii, unele chiar lozinci, mașina se opri, pe lîngă unul din geamuri trecu un milițian, care, așa cum îl vedeam eu, de jos în sus, mi s-a părut urias.

Mașina a demarat iar, și a mers pe un asfalt drept, admirabil. În dreapta și în stînga nu mai vedeam decît coroane, cum pustii de frunze, timpul era foarte rece, erau doar mugurii măricei peste tot, și mama spunea că s-ar putea să înghețe. Prin geamul din spate vedeam cerul, un cer decolorat, tare la ochi, arși parcă, și deodată soarele intră în el și mă orbi. Era soare în toată mașina, era cald, eram și eu inundat de soare, simțeam cum mă pătrund razele și mă desfac, aveam o senzație de plutire, de legănare, de vrajă. Cîntam să țîn ochii deschiși, să mă uit în soare, izbuteam și nu izbuteam, nu știam ce vedeam, zăream o ceată albastră străbătută de rețele de crengi, viteza aduna totul, netezea și unifica totul, așa cum un film toarnă întreaga viață în inumericul cu oameni al unei săli, armonizînd proporțiile și duratele într-un tipar nou și unic. Ochii, mitraliați de atîtea forme neașteptate, mă dureau blind, o desfățare dureroasă. Vedeam plase și țesuturi, desisuri și rîriri, mușchi, încheieturi, organe, articulații, degete, genunchi, falange. Pe urmă au fost iar copaci, mă obișnuisem cu soarele, am văzut începutul de verde, m-am uitat în cer. Cerul cu pinzele lui, mai groase, mai subțiri, cu trecerile lui, limpede-tulburat-obscure: m-am uitat în soare, am văzut șoseaua cerului.

Pe urmă am simțit că virăm la dreapta, apoi la stînga, că ne întoarceam în jurul nostru, și după o clipă a fulgerat în geam crucea Mînăstirii Cașin. Am mai făcut un viraj la stînga și am ghicit după apropierea copacilor că pătrunsesem într-o stradă îngustă, spașnică, umbroasă vara.

— Oprește aici.

Necunoscutul avea vocea sugrumată, de parcă-l era rău.

— Aici? Păi casa e colo!

— Oprește aici, cum ț-am spus?

Ascultător, Mișu frînă, trase la bordură, stîlne motorul.

— Vreți să mergeți pe jos, să le faceți o surpriză?

Străinul nu răspundea. O clipă a fost liniște deplină.

— Coane Gheorghe, chemă Mișu. Simțeam că se petrece ceva neobișnuit.

— Coane Gheorghe! chemă Mișu iar. Și precipitat, bilblindu-se puțin.

— Coane Gheorghe, ce aveți? Nu vă e bine?

— E bine, totul e bine, spuse necunoscutul pe un ton umilitor de calm, deși foarte jos, încît eu, în fundul mașinii, am tresărit.

— V-ați albit ca peretele!

— Nu-i nimic, trece îndată!

— Ce faceți, nu vă dați jos?

— Dece să mă dau jos?

— Păi... aicea... nu stați aici? Nu-i asta casa dumneavoastră?

— Nu mai e a mea.

Mă ciocneau drept în timp ce cu vîntele lui. Ca niște buciți, mari și egale, de plumb.

Am auzit doar un spasm! Mișu se înecase, gîtit de veste, și abia l-am înțeles șoptînd!

— De cînd?

— Ce te miri așa, Mișule? Așa-s timpurile. Nu mai e nici casa a mea, nici nevasta. M-a lăsat. M-a lăsat cînd eram închis. A divorțat.

— Divorțat? De ce?

— A zis că nu mai poate trăi cu o năpîrcă reacționară. Că nu știa cine sint, cînd m-a luat. Că e fericită că și-a dat în sfîrșit seama. Mă rog, aiureli de-astea.

— Otrava dracului! scriși Mișu, și imediat, pe alt ton: — Iertați-mă...

Tăcurea amîndoi. Necunoscutul își privea probabil casa. Mișu privea și el casa clientului, fără îndoială. Și deși erau doi oameni atît de deosebiți, am simțit că-i leagă ceva, ceva profund și imposibil de distrus. Erau oamenii aceiași timp, trăiseră în aceeași lume, chiar dacă pe alte trepte, simțeau la fel, gîndeau la fel. Erau frați. Un frate mai mare și unul mai mic.

mine... dacă tot spuneți că n-aveți... eu... prea mult n-am că nu mai e client, însă... măcar un pol...

— Multumesc, Mișule, lasă. Poate fac rest-azi de ceva bani. Mă bucur mult că te-am văzut sănătos.

A trîntit ușa și a plecat. Mișu a stat o clipă înainte să pornească. Se uita probabil după vechiul client. Pe urmă a întors. Am ajuns în stație. Cînd Mișu trăgea la locul lui în șirul pietarilor, am auzit vocea lui Casian:

— Te-ai dus departe, băi Mișule! A dat ceva?

— Băieți, strigă Mișu, oprind mașina și deschizînd portiera, să vă povestesc una nemai-pomenită! S-a dat jos, a ocilit mașina, și aruncînd o privire întîmplătoare pe fereastră a dat cu ochii de mine.

Nicideată nu văzusem un om făcîndu-se verde, așa cum citești prin cărți. S-a repezit la ușă, a deschis-o zrucit. Eu mă încurcăm în ușa cealaltă, pe care încercasem mai întîi s-o deschid cu clanța care cobora fereastră (nu mai deschiseseam nicideată o ușă

amintire

— S-a remăritat? făcu în cele din urmă Mișu.

O cunoșteai și el bine, desigur. O adusesese acasă, împreună cu soțul ei, de atîtea ori.

— Nu știu dacă s-a remăritat. Știu cu cine se ține.

— CU CINE? izbucni Mișu atît de tare încît mașina vui.

— Cu frate-meu. De-ai a și rămas în casă. Așa-i primul lucru pe care l-am aflat cînd am ieșit. Frate-meu s-a mutat aici de cum m-au luat. La urma urmei, nu-i de mirare. Îi plăcuse casa de cînd am făcut-o.

— S-a dat cu aștia?

— Exact. Acum e mare pe undeva. Nu știu pe unde.

— Doamne Dumnezeule, cum lași așa ceva? Conița Pia, o femeie atît de fină! Și fratele dumneavoastră!

Tăcurea iar amîndoi. O briză legăna mugurii pe crengi, muguri mari de soare cădeau în mașină. Auzeam respirația celor doi bărbați din fața mea. A lui Mișu, ca o ardere mare și grea, a celuilalt ca o gîlțitură subțire, de fiară.

— Bine că a murit mama. N-a mai apucat vreunurile astea, în care se rupe fratele de frate.

Vocea necunoscutului era acum moale. Moale, invinsă, omul era prăbușit, golit, fără apărare, îl putea doborî un cuvînt sau o privire, și nici măcar nu se apăra, desfășea brațele, își dădea pieptul slab și inima chinuită, parcă el însuși cerșea o lovitură, ultima, și mi-a fost o milă imensă de el.

— Da, da, fratele de frate, îi ținea isonul, zăpăcit complet, șoferul.

Și m-am gîndit atunci la fratele meu. Cu un junghi în inimă, căci îl lăsasem singur și pînă atunci nu ne despărțisem nicideată.

— Ai o țigară?

Mișu se foi stingaci, apoi spuse pe un ton de scuză:

— Știți, am tutun și foite... țigările de

de masină, pe dinăuntru ori pe dinafară). Dar tot am deschis-o la vreme, am sărit afară, și m-am împiedicat în picioarele lui Casian, care m-a apucat cit ai zice peste. Șoferii s-au strîns în jurul meu într-o clipă și nici n-am simțit cînd mi-a ars Casian o palmă.

— Ai vrut să furi, mă?

— Aștia de azi încep de prunci!

M-am lăsat moale, așteptînd ca sfîrșoarea să slăbească, apoi m-am smucit cît am putut de tare. Ți-ai găsit. Cu cine-mi închipuiam că am de-a face? Erau bărbați plini, erau zei atotputernici, erau șoferi, cite nu văzuseră în viața lor, cum aș fi putut să-i înșel eu? Se adunaseră toți, plictisiți de ziua lungă, pentru ei era cam tot timpul sezon mort, erau bucurioși de incident. Și deodată, fără nici un semn prevestitor, și fără vreun motiv aparent, arăta calm și nesupărat de nimic, Casian îmi cîrpi a doua palmă, mult mai grea și mai bine simțită decît prima, o palmă din pură răutate și plăcere de a lovi, și fără să mă pot abține am scîncit prelung.

Mai multe voci mă întrebau dacă am vrut să fur, dacă am izbutit și ce anume. Atîtea namile în luptă cu un năpîrstoc de copil, Mișu se lăsa într-un genunchi și, cu binisorul, mă întrebă de cînd eram în mașină.

Intretăiat de suspine, spuneam că nu știu bine de cînd. Mașina era deschisă, era frig afară, m-am gîndit să intru doar o clipă, să mă încălzesc, și am adormit, abia audesauri m-am trezit.

Pe măsură ce vorbeam, figura lui Mișu se destindea, îi venea inima la loc. Mă întrebă cum am putut dormi în mașină, oare nu mă trezea zgomotul motorului? Nu? Nici vocele clientilor? Nu, nimic, eu dorm foarte adînc și nu aud nimic, nimic, nimic, poate să tragă și cu tunul. Liniștit de-a binelea Mișu surise și îmi trase și el o palmă, așa, pentru descărcarea nervilor.

Dar atunci răzbi printre picioarele bărbaților fratele meu. Era alb, cu ochii în lacrimi,

azi... scumpe și... dacă vreți să vă faceți una...

— Fă-mi-o tu, gemu celălalt, muribund.

Am stat acolo vreo zece minute. Nu mai mi-era friică. Simțeam că cei doi nu mă puteau descoperi, nu la așa ceva le era gîndul.

În fine, necunoscutul păru că și-rvine. Fumase tușind, umplînd mașina cu miros de tutun mizerabil.

— Hai să mergem.

— Unde vă duc?

— La Bavaria. Am o întîlnire acolo cu un escroc. Poate găsec ceva de lucru.

— La Bavaria? Care Bavaria?

— Bavaria, măi omule! Restaurantul ăla mare, lîngă Biserica Dîntro-o Zi! Bavaria i-a zis pe timpul nenților, pe urmă, prin '46, i-a zis Britania, acum dracu' știe cum i-or mai fi pus firma!

— A, da, da, cum să nu, Bavaria. Sigur. Mergem imediat.

Eu nu știam unde-i Bavaria, dar n-aveam de ales. După fragmentele pe care le vedeam pe ferestre am înțeles că ajunsesem pe fostul bulevard Brătianu. Cînd a oprit Mișu, în fereastra din dreapta s-a înscris un colț de firmă pe care scria alb pe roșu „vinuri alese”.

— Ei, Mișule să ne vedem sîntătoși.

— Sîntătoși să dea Dumnezeu, coane Gheorghe. Sărutări de miini... adică, sărutări de miini nu mai aveți cu da... atunci... Ei! Dar tatăl dumneavoastră? Nu l-am mai văzut de o grămadă de vreme...

— Nu știu unde e, Mișule. Îl țîn pe undeva.

— Nu puteți afla unde?

— Să văd. N-am avut vreme. Abia alaltăieri mi-au dat drumul.

— Alaltăieri! De-ai sinteți așa de plăpînd! Unde v-au țîntit?

— Mai bine să nu știți. Mișule...

— Da, coane Gheorghe.

— Mișule, trebuie să mă ferți, azi n-am cu ce să te plătesc. Abia alaltăieri, cum ț-am spus. Nici de țigări n-am.

— Nu face nimic, se poate? Ce parcă nu știu, cine vine cu bani de-acolo? Lăsați, altdată cînd o să aveți mulți. De-aș avea eu cînd am buzunar sfert din cîți bani mi-ați dat dumneavoastră să fi om bogat.

— Mersi, Mișule. O să-ți dau cînd o să am. Dacă o să mă am.

— Coane Gheorghe, să nu vă supărați pe

cu părul vilvoi, striga ceva, a izbutit să ajungă pînă la mine, m-a înconjurat cu brațele. Heita de șoferi a ezitat, atît cît să apară și patriarhul Nicuțica, trezit din somn de tărăboi. Surprinzînd încă ridicată palma mare a lui Mișu și indignarea lui nu mai cunosc margini!

— Băieții mei! Ce-aveți cu ei, mai poștilor? Lăsați-i în pace! Mișule! CÎND ȚI-OI MÎNJI UNA!

Presupunînd că Mișu s-ar fi lăsat lovit, oare s-ar fi clătinat măcar, namla blondă, de mina șovăitoare a lui Nicuțica? Însă ierarhia își făcu efectul. Mișu își încrucișă brațele, scoînd buza de jos, într-o expresie de dispreț, iar ceilalți se împodăriră. Lipiți unul de altul, cu brațele îmbrăcate pe după gît și tremurînd de emoție în același ritm, am rămas amîndoi cu Nicuțica, care nu mai știa ce să ne dea ca să ne împace. Ne-a scînt lîngă el în mașină, ne-a sters lacrimile cu o cîrpă curată scoasă de sub scaun, s-a cufătat de bani, a găsit un pic de mîntuș și ni l-a dăruit. În fine, ne-am liniștit, Nicuțica ne zîmbea știrb, i-am dat bună ziua și l-am lăsat în mașină uit



primăvara și tresăreau zidurile coșcovite. O brajii ne erau umezi, simțeam răceala anotimpului în colțul înălțat al ochilor. Liniștea vestea bătrânețea zilei, cartierul se armoniza, scădea egal, ca o apă uitată. Fratele meu mă topea cu ochii lui mari, era fraged, avea miile de flori, mi se părea că aud, în pecea candelor, o bătaie delicată, ca o mătăse, înima lui. Îi ține minte foarte bine așa, e una din imaginile lui pe care le chem, le visez, le prefac încet-încet, pe măsură ce trece timpul.

A murit după câteva luni. Era o epidemie de poliomielită. Boala, localizată la cap, l-a sfârșit în câteva zile. Asta cu numai șase luni înainte să apară în România primele vaccine anti-poliomielitice, americane. S-a întimplat minunea că nu m-am contaminat și eu, care dormisem lângă el, mincansam la aceeași masă, îl îmbrățișasem înainte să fie dus la spital. A fost dus la spital numai cu douăzeci și patru de ore înainte de moarte, când redoearea membrilor era foarte accentuată și nu mai putea merge singur. Tata l-a scos din casă pe brațe. Îl aștepta o ambulanță Ford, lungă

au fost exmatriculați șapte studenți din anul meu, atunci am pierdut și eu un an, deși nu aveam nicio legătură, dar în grup era și o fată căreia îi făcusem un pic de curte ca să mă lase să învăț în sesiune pe notițele ei, și când fuseseră pierși ei fusesem și eu, muram de foame și nu mă lăsa, să pierd facultatea definitiv, a trebuit să intru în producție ca să mă reabilitez, am cărat saci cu ciment, pe urmă am intrat la Trușul 3 Izolații, la Atelierele Centrale I.T.B., în fine la I.R.A. 1, unde mi-am luat calificarea frezor și am văzut ce înseamnă uzina și muncitorii, după un an am fost reprimat cu mare dificultate, mi s-a atras atenția că mi se face o mare favoare, am pus botul pe labe și am înghițit, nu mai puteam avea nicio absență, nu mă mai puteam da înături dela nicio sarcină obștească, am terminat, comisia de repartiție mi-a dat un post prăpădit, unde era ingineria, unde erau visurile mele, lucrările de anvergură, o întreprindere în care să mă pot afirma, o muncă de răspundere? M-am pomnit conjoșit, am făcut apoi, ca licențiat,

de naționalizare (singura ei proprietate, un cadou de pe vremuri al tatii, și cit mai pătimeam pentru proprietatea asta, dar nu numai ea, eu tot scriam autobiografii pe la școală, pe la facultate, pomeneam de apartament, după aceea începeau neplăcerile), se uitase atât de crunt la Chidican încât îl intimidase, deși era zdravăn și obraznic. Mama nu putea să-l sufere, Chidican făcea apă pe jos în baie, nu spăla cada după ce se îmbăia, când se spăla scootea niște gemete de voluptate pe care le-ar fi învidiat și un rinocer, asculta meciuri la radio deschizând aparatul la volumul maxim (în ce privește meciurile, și eu eram convins că face dinadins), nu dădea bună ziua, nu-și plătea partea la electrică și apă, pretinzând că ei consumă mai puțin decât noi, se îmbăta. Doamna Chidican umplea bucătăria cu un miros greu de sosuri ungueste, păta mozaicul băii cu oja când își voșea unghiile de la picioare, împrumuta din cafeaua mamei și uita să l-o dea înapoi, vorbea ore întregi la telefonul nostru. Puia creștea ca părinții ei: era răsfățată și prost crescută, se farda pe furis, în absența părinților, umplea casa cu un pick-up isteric, cred că și fuma. Camerele lor erau cele mai bune din apartament, mamei i se făcea rău numai închipindu-și cum se lăfăiau cei trei întruși în ele, și cred că îl detesta pe tata pentru că plecarea lui îl adusese pe străini în casa noastră tot atât cât îl detesta pentru că o părăsise pentru altă femeie. Eu încercam să-l ocolesc pe cei trei cit mai mult, reușeam mai bine decât mama care se înfăia în casa noastră să fie confortabil auditiv al înfăimților, pentru că debaraua avea două uși: una se deschidea în camera mamei, cealaltă în baie. Aveam firește șansa de a putea intra în baie când pofteam, dar îl auzeam și pe ceilalți. Altfel încet era complicat de ajuns în camera mea, chiar și pentru mine, mi-era foarte greu să aduc un prieten, iar dacă voiam să vin cu o fată trebuia, ca să nu rănesc respectabilitatea mamei, să nimeresc o după masă rarismă în care erau toți plecați, sau să mă las păgubos. Altfel, n-aveam cum intra și ieși, în anul doi de facultate stricaserăm romanța dintre mine și o colegă a mea de care fusesem destul de amoretz, tocmai pentru că o adusesem la mine și o scoasesem apoi din nou prin fata a zece perechi de ochi curioși. Mama și tatăl meu vitreg încercaseră, discreți, să salute cit mai scurt, ca să nu mă pună într-o situație penibilă, dar chiar în prag mă înfăimțeam cu familia Chidican care se întorcea de la cinema probabil. În loc să răspundă la bună seara se zgîșeră toți trei la mine cu ochii ieșiți din cap, iar pater familias riseșe gros și insinuant. Fata se supăraseră rău pe mine, era fiica unui doctor, stăteau în șase camere, degeaba îi explicasem



puțin, nasul, cuprins de asfințit într-un fel de clar-obscur, părea și mai grecesc, nasul grecesc al mamei mele fusese vestit pe vremuri, ochii i se audeau, o clipă de tinerțe îi plîșia pe chip, și se stingea odată cu soarele. Tatăl meu vitreg stătea în stînga ei, cu profilul roz de ultimele raze, cu părul alb sclipitor în lumina muribundă, căderea gurii, închiderea bărbiei, oasele rotunjite blind sub obraji, fruntea săpată, o expresie nobilă și delicată care-l descria așa cum era, nobil și delicat, și venise la noi doar cu o valiză, se căsătorise cu mama la numai două luni după ce ieșise din pușcărie, unde stătuse nevinovat zece ani. Înainte de condamnare lucrase la o fabrică, se descoperiseră lipsuri mari, cei patru delapidatori trăsaseră după ei de trei ori mai mult nevinovați, tatăl meu vitreg fusese încadrat la paragraful H, pedeapsa capitală, apoi condamnat la douăzeci și cinci de ani, și iertat după zece, iertat nu spălat de acuzație, zece ani mincase, dormise, muncise alături de criminali veritabili, acum ținea mina mamei în mina lui și se uita în rana roșie a soarelui. Cum tăceau ei doi, alături și mină-n soarelui, tăcerea lor mă coplesea, mă simțeam prea norocos pe lângă ei, prea tânăr și plin de vlagă, ei erau virșnici, trăiseră, cunoscuseră, suferiseră, mă simțeam vinovat față de ei. Uneori, în asemenea duminici, mama deschidea ușile camerelor pierdute și privea în ele din prag, numai așa, ca să le mai vadă cum arată. Iubise mult apartamentul, cadoul tatălui meu adevărat. Privea cu buzele strîmbe, rînită de tot ce vedea, de mobila vulgară a nepoștilor, de covorașele de pe jos, de hainele care se vedeau. Închidea ușile cu un oftat din adînc, mereu același. Atunca însă rar astfel de priviri în trecut, era o femeie prea mîndră, nu vroia să se uite pe ascuns la ceea ce considera și azi că e al ei.

Erau zilele cînd mă odîneam de săptămîna de opt ore, citeam în camera mea strîmțată, uneori părăseam cartea ca să mă uit pe fereastră, aveam o fereastră mică, îngustă, așezată sus, ca să mă uit pe ea mă urcam pe o ladă așezată anume sub pervaz, și vedeam strada, coroanele, prin grațiile verzi ale copacilor se mișcau pete calde, roșii, trupuri, cite-un obraz depărtat, apoi un automobil neteza strada, lumea se schimba o clipă, din obișnuit se făcea lăcășoasă, elegantă, mirifica, gîndul meu se ducea cu automobilul, se încurca în roțile lui, singera sub cauciucuri, tot mai departe. Mă trînteam pe spate în pat, cu miinle sub cap, mă uitam în albul tavanului, încercam să fluier ceva ori urmăream vreo muzică stînsă din vecini, puteam să mă gîndesc la orice, eram liber, într-adevăr liber să mă gîndesc la orice, puteam visa orice, o fată frumoasă și numai a mea, ori o călătorie lungă, ori chiar ingineria pe care eu mi-o dorisem într-un fel și acum aveam parte de ea opt ore pe zi deodată de hirtii care mă îndobtoceau, pe se deapura învidiat de alții care azi, tot cu diploma de inginer, făceau cine știe ce, cine știe unde. Pe stradă treceau automobile și soarele, căzînd pe tavanul meu, semnele mișcării lor. Dintr-un capăt al tavanului venea un val turbure de lumină, în care plutea incandescent un punct alb, de foc plin, din partea cealaltă sosea o pată rotundă, cu o margine mai accentuată, se apropia, se întredădea, ciocnea lumina tot tavanul, umplea oada, apoi se despărțeau, fugeau spre capetele opuse, curgeau o secundă în josul pereților, gata.

Vara, dormeam noaptea cu fereastră deschisă, mă deșteptam uneori pentru că sus pe tavan, deasupra somnului meu, se confruntau furari feroci, rupînd unele din carnea celorlalte. Rămîneam treaz, visam la soseaua cerului. În culori de paradis, sub înfloriri îngerești, cu muzici de nedescris în auz. Viteza îmi flutura părul, îmi săruta gura. Și alături, n-o vedeam niciodată, doar știam că e, ființa sublimă, turnată din lumini și parfumuri, moale ca inima, dulce ca începutul. O visam, mă-mbolnăveam de lipsa ei. Uneori visam că mă dau jos, că măsoar cu pasul

șoseaua cerului, ea urca toată în mine, prin tălpile picioarelor, ca o otrăvă subtilă. Ridicam bărbia în sus în noaptea odăii, dădeam capul pe spate adîncindu-mi ceafa în pernă. Era ca și cum m-aș fi dat peste cap, ameam, priveam îmi ardea de întunericul tavanului. În imaginație străbăteam clădirea în toate sensurile, străpungînd pereții, învingînd ușile, pătrunzînd cele mai adînci subsoluri. Toată clădirea nu mai era decît leagănul nesomnului meu. Copacii mari se înălțau în jur, înfiorînd întunericul, de jos către mine. Atunci dedesubt mă putea fi orice: Europa, Asia, America. Mi se părea că tot blocul se răstoarnă cu mine, întors de noapte ca de o mină mare și oarbă, și începe să cadă cu o viteză fantastică. În timp, în spațiu. Orașul, dedesubt, tăiat de cuțitele automobilelor. Lumea-stradă, lumea-șosea, lumea-asfalt. Viteză. Luciu. Mă culcam pe șoseaua cerului. Mă întindeam pe spate, cu brațele departe de trup, crucea viei, răcoarea șoselei îmi îmbăta cerul. Atingeam cu marginea rotundă a urechii pasta șoselei, rotunjită, cenușie, un zgomot venea pe șosea, de foarte departe, dat de-a dura pe asfalt, precedîndu-și cauza, pătrunde în urechea mea deschisă, dispărea tot în ea, sorbit, s-o umple. Venea și din partea cealaltă, simetric, alt zgomot, geamuri cu senșuri opuse, una de jos, alta de sus, să se întîlnească la mijloc. Imperceptibil, vag, cert, puternic, brutal, urlător, mortal. Era atât de departe încît mă miram, nu putea ajunge pînă la mine, ar fi fost un miracol! Și totuși creștea. Creștea din două părți, mă asurzea, era aproape, asupra mea, și eu tot mă întrebam dacă nu mi se pare, și căutam în răcnetul apropiat și groaznic muzica dulce și părelnică de la început. Zgomotul german se apropia, se întîlnea pe mine, și saream instantaneu dedesubt, ca o notă, apoi se despărțea, fugea invers, regeșeam muzica dulce, căutam în ea urletul, nu reușeam, diminuea prea repede, se evaporă, nu mai era. Rămîneam pe șoseaua cerului, nu mai eram nici eu, mă risipisem, mă topisem în asfaltul lui Dumnezeu, și era atât de bine, de fericire mă durea inima.

Am mai stat citeva minute în pat. Era lumină afară, dar la mine, prin fereastra mea îngustă, nu pătrundeau mare lucru. Casa tăcea, duminică. Ceasul trebuia să mă trezească sunînd toacă peste o jumătate de oră. Nu mai aveam timp să readorm. Palpitul din copilărie, înaintea primei zile de școală. M-am găsit ridicat, m-am ocărît în gînd. Mă simțeam obosit, cu ochii grei de nesomn, oribila senzație a nopții nedormite bine, cînd simți că se scurge viața din tine cu fiecare por, ești moale ca un bătrîn, și n-ai voie să te dai slăbiciunii, trebuie să te aduni, să începi din nou, albul crucei al zilei nu iartă noaptea.

M-am sculat foarte încet, coborînd picioarele din pat cite unul, m-am ridicat tînuindu-mă de pereți, am dibuit fereastra, am scos capul, am stat o secundă în spărțura georoasă a dimineții, cu ochii închiși. Frigul mi se așeza în păr, îngheța obrazul lucios de noaptea care trecuse. Am lăsat brațele pe lângă corp, m-am ținut în picioare singur. Pe urmă, încă încet, fără nici un gest, bruscă, am intrat în baie. Am lăsat apa să curgă mai mult, pentru ca foșnetul ei să-mi trezească auzul. Apoi m-am spălat pe față, foarte blind înfîș, abia atingînd pielea, tot mai tare, cu apă tot mai rece, și m-am freat cu un prosop pînă mi-au pocnit obrajii de durere.

M-am ras, am făcut un duș cald terminat cu unul rece, m-am îmbrăcat. M-am îmbrăcat cu o deosebită grijă, ca pentru cine știe ce ocazie. Am căutat o cămașă albă. Mi-am pus chiar costumul meu supranumit unicul. Mai aveam nițel și stringeam toți banii ca să-mi fac altul, unul de vară, și pentru că nu-mi puteam face decît unul ezitant înfinit asupra culorii; deși, în momentul cumpărării stofei totul avea să fie foarte simplu, cum se întîmplă mereu: aveam să cumpăr exact stofa care se va găsi la banii mei, la urma urmelor magazinele românești sînt aprovizionate în așa fel încît să nu-ți dea dureri de cap alegînd, și mai ales nu-ți oferă niciodată satisfacția să găsești exact ceea ce dorești. Am deschis cu precauție ușa, am intrat în penumbra celeilalte odăi, am trecut în vîrturea picioarelor pe lângă somnul părinților. Le auzeam respirația unită, am ieșit în bucătărie, am băut în pripă o cafea. În curte am dat de Silvestru, care nu știa ce făcea pe lângă un burlan, bătea cu un ciocan în el, îndrepta tabla. I-am dat bună ziua și mi-a răspuns, îmbrătinșe Silvestru și se făcuse tot mai urs, nu-mi intra în mîni în voie de cînd nu mai reușea să ne impresioneze cu amenințările lui cu pușcăria, trecuse totuși vremea aceea. Silvestru suferea de pierdere autorității și nu ignora, se răzbură pe noi. Frigul umed prevestea primăvara, o piclă de soare pe cer, somnul lui trecuse, îmi simțeam ochii limpezi. Mi-era cald în hainele mele, mă dilatam în ele, senzația de confort și securitate a hainelor care sînt ale tale, definitiv ale tale, care nu te trădează, care te apără. Înăuntru, în ascunzișul lor, puteam să mă simt bine, nimeni nu știa că mă simt bine în ele, acolo, în întunericul lor, eram liber și neștiut. Eram liber și pe strada cu mișcare rară. Mă simțeam tînr și corect îmbrăcat, cu o înfățișare care inspiră încredere. Un organism rotund, echilibrat în sine, complet. Trăiam strada independent, sigur de mine, nu știa nimeni că vin dintr-o cameră de un metru și jumătate pe doi, că demnitatea mea umană, forța mea, importanța mea se reduce la nici patru metri pătrați și la o leață de o mie și două sute de lei, după unsprezece ani de școală, cîinci ani de facultate, șase ani de cîmpul muncii și mult, mult vis.

Și mă duceam la prima lecție a școlii de soferi amatori, nu? Ideea asta se umfla atât de puternic în mine, încît nu ea mi se părea de necrezut, ci toată ființa mea de pînă acum neînrușată cu școala auto prin nimic. Desigur că avusesem altă biografie, pe care doar o uitasem, cine știe de ce. Sau abia acum începeam să trăiesc, aspirația se materializa, ieșeam la lumină eu cel adevărat, era prima mea clipă de autenticitate. Nu-i așa? Treceam pe lângă somnul celor care nu se duceau, ca mine, la prima lecție auto, și îi compătămeam blind. Trezitul de dimineață a fost pentru mine întotdeauna o coșmar. Înnebuneam uneori la gîndul viitorului: o viață întregă în care să muncesci șase zile pe săptămîna cite opt ore, trezit mereu la șase dimineața de pumnul deșteptătorului în timpan, doamnă ce destîn infernal, și eram tînr și în putere, o moarte prematură nu se anunța în nici un fel. Azi, trezit tot la șase, duminică, eram ușor, eram fericit, eram altul, adică greșec, eram în sfîrșit eu insumi.

# cu gemeni

și albă, foarte frumoasă. Mergeam lângă el, nu spuneam nimic, dar i-am văzut scîlpirea ochilor cînd a zărit automobilul ca un pește alunecînd și alb. Automobilul a plecat cu el, sunînd minunat la demarare, căci fierul și cauciucul nu se îmbolnăvesc, nu se molipsesc, nu pier în citeva zile smulgîndu-și inima, la chemarea stranie a lui Dumnezeu.

Apoi am început să cresc cu adevărat, apoi casa noastră s-a prăbușit, tata a plecat la altă femeie. Apoi am fost săraci, săraci cu adevărat, am început să muncesc. Apoi am devenit bărbat, m-am îndrăgostit, am suferit prima oară de o boală bărbătească. Apoi am intrat în facultate, am început să învăț ca să devin inginer. Am început să asez în mine atîtea gînduri și cuvînte și adevăruri străine, pe sufletul care fusese o dată cald și moale și numai al meu.

După înscriere, au trecut citeva săptămîni pînă la prima lecție. Vremea nu se încălzea deloc. Tocmai la sfîrșitul iernii am tras o răcoală strășnică, pentru că se stricaseră caloriferele în tot institutul și stricate au rămas vreo două săptămîni. Se întimplase undeva o încurcătură, trebuiau bani de reparație din fondul nescriptic, dar nu se știe cum nu mai exista nici un fond nescriptic, mă rog, am dîrdîrit toți o săptămîna, ne curgeau nasurile enervate, aveam toți buzunarele dîldora de servetele de hirtie, dactilografele strînutau pe pagini, femeile lucrari în paltoane și cu fularele la gît, funcționarii din birourile mai neumblate stăteau cu pălăriile pe cap. Eu însă în prima dintre săptămîni cu pricina am fost mereu chemat cînd la director cînd la adjunct, și nu se făcea să intru cu paltonul pe mine. N-ar fi admis niciunul, mai ales directorul erau morți să li se arate respectul cuvenit. Ei stăteau cu paltoanele pe umeri, ce-i drept, și plecau după două ceasuri, spuneau că au de rezolvat cine știe ce, că-i cheamă la minister. Dar nu plecau în același timp, mereu era cite unul și avea nevoie de mine: pe urmă a venit o delegație din străinătate, vreo trei zile i-am plimbat prin institut, eram cel mai tînr funcționar, cel mai sprinten, eu trebuia să-i conduc. Ce mai vorbă, am răcit. Nu puteam să-mi permit să lipesc, mi-ar fi făcut tot felul de dificultăți cu concediul, la vară. Veneam la slujbă cu capul vîind de febră, lucram mestecînd aspirine, lua-l-ar dracu de conac boieresc, friguros mai era, și noi foarte mîndri fusesem de el cînd ne mutasem aici, doar de doi ani, dintr-o dărăpănătură de la Hala Traian, pe lângă niște cooperative împutite, unde stăteam zece într-un birou. Ce mai vorbă, am răcit crunt. În fine, după o săptămîna au adărat băieții de la I.A.L., au lucrat încet și cu zgomot mare, dar tocmai la sfîrșitul reparației s-a spart o țevă. A trebuit lipită și aia, a mai durat citeva zile. Cînd a revenit căldura, gripa îmi trecuse, mă învățasem. Acum mi se părea prea cald, transpiram, în sistem să se deschidă geamurile. Poate că într-adevăr se mai încălșe și vremea. A plouat, pe străzi erau foarte puține automobile, circula în viteza înfîia, cu farurile aprinse și claxonînd mereu, ca niște vase într-o strîmtoare periculoasă. Era bine, mie îmi plăcea, de la slujbă acasă treceam prin Parcul Ioanid și prin Grădina Icoanei, cînd pe poteci, cînd pe iarba moartă, udă, a anului trecut. Tusea caselor mi se părea departe, visam deodată miezul unei păduri nesfirșite, intram printre crengi, îmi zgărieam cu speranță obrajii de ele, dar erau ud și reci și ascuțite, nu era plăcut. Taina din mine creștea, mă umplusem de așteptare pînă sus.

M-am dus la școală și am citit pe un afiș multat de ceată că prima lecție avea să aibă loc în duminică următoare. În sala cinematografului „Republica”.

Ideea de școală mă cam agasa. Școală, examen... Iar? Mai ieri terminasem. Suferisem groaznic în liceu. O suferință nemășcată și mută. Deschissem ochii și văzusem liceul așa cum e, chiar după moartea fratelui meu. Să-lile înalte, cu pereți verzi, parcă vopșii cu puroi, și coșeah pe care nu-i puteam suferi, erau gălăgioși și vulgari, mă înțereau plini de inocentă curiozitate dacă fratele meu s-a chinuit mult înainte să moară, dacă a fost îngropat în uniformă școlară, dacă îmi părea rău după el, îi uram, îmi venea să-i sugrum, erau toți mai voioși decît mine, am citit în clasă versurile „Liceu. — cîmîtir. Al tineretii mele —”, găseam că Bacovia avusesse dreptate, iar profesorul nostru de română, Buliban, un negricios tînr, ne explica că poetul nu se referise la liceu în general, ci numai la un anumit liceu, și anume acela burghezo-moșieresc, de unde reieșea treaba asta n-aș și să spun nici azi, examenele înaintea cărora mi se întîmpla să vomit de emoție corigența la economie politică, crizele capitalismlui nu-mi intrau în cap și pace, unde și cînd au trecut, au dispărut, s-au uitat toate acestea? În fine s-a terminat liceul în care fusese învățat, luminat, lămurit, chestionat, apreciat, corijat și demascat, m-am pregătît o vară întregă, am dat examen de admitere la politehnică, erau locuri puține, eu nu aveam dosar de burșă pentru că nu aveam origine sănătoasă, trebuia să mă lupt pentru un loc cu alții patru, care nici ei nu aveau origine sănătoasă dar știau carte nu glumă, am învins, am intrat, peste o lună am văzut că era alt liceu, cu profesori depășiiți, cursuri anacronice, incompetentă, ședințe, discursuri, turnători, fii ai unor personaje importante care luau de drept tonale cele mai mari, în fine totul după tipic, în anul trei

școala de ofițeri de rezervă, tot școală și asta, tot caiete, tot examene, tot profesori, eram strigat „tovarășe elev”, am ieșit înmuiait de tot de atîtea școli, subțiat de bănci, cu coatele tocite, cu privirea obosită, cu creierul ostovit de o mie și una de date străine mie, pe care n-aveam să le folosesc niciodată, care mînceau din viața mea ca rugina dintr-un cuțit. Am ieșit, dar în suflet tot elev am rămas, cu genunchii îndoiiți sub pupitur, cu coatele rănite pe scîndura tare, cu spatele aplecat, cu ceafa arsă de o lampă de sus, cu privirea mustind în căderele pleoapelor, ferindu-se de orbirea cadetilor. Și lumea e o școală mai mare, mereu profesori, și lecții, și examene, și pedepse, pedepse absurde după lecții fără înțeles, o ură umflîndu-se ca o picătură gigantică, cerneală și fier. Și nu aveam ce face, nicio fereastră, nicio ușă, nicio crăpătură, nicio câier.

M-am trezit înaintea ceasului deșteptător, duminică dimineață. Camera mea e foarte mică, un metru și jumătate pe doi, o fostă debara, transformată, dar pentru că stau singur în ea nu poate fi decît o cameră, camera mea, să fiu fericit că o am și pe asta, acum după război tot ceea ce are patru pereți se numește cameră, sint blocuri în care stau oameni și în boxele de cărbuni, dorm în ele, mîncîncă, iubesc, îmbrătinșesc, trăiesc. Tîrnăveau, profesorul meu de geografie de la liceu, om încă tînr, cu care fusese în relații de amicitie, îmi împrumutată cărți, stătea într-o casă veche, reimpărțită, într-o baie mare de tot, cum se făceau pe vremuri, în care își pusese patul, masa, biblioteca, hainele, pleca dimineața la liceu și lăsa cheia în ușă, pentru că ceilalți locatari să poată folosi baia în lipsa lui, erau oameni cumsecade, putea să-lase liniștit „la el în casă”, nu-i lipsise niciodată nimic, cînd se întorcea la prînz se putea și înieua cu cheia dacă avea chef, după prînz baia era numai a lui, așa era înțelegerea. Zilnic citești în ziare cit s-a mai construit, și n-ajunge, n-ajunge, n-ajunge. Prin urmare, camera mea tot era mai bună decît altele. O mărșim scotînd din ea orice mobilă afară de pat, o masă foarte mică, înghesuță într-un colț, un scaun, iar cărțile și hainele le mutasem sus, fixînd etajere și culere pe pereți, noroc că avea tavanul înalt, nu ca apartamentele moderne. Dădeam capul pe spate după cite-un roman polițist ori o cravată. Mai mărșim camera cu o oglindă mare, destinată inițial unei camere adevărate. Acoperisem cu ea un perete, și în adîncul ei spațiu îngust se dubla. Era înclinată puțin. În fața ei, în picioare, mă priveam în creștet, aveam capul mare și prelung, umerii lați, pieptul foarte bombat, talia îngustă, picioarele mici, mă înălțam în oglindă ca un con sprijinit pe vîrfurile lui, într-un dezechilibru grațios. Ce mai rămăsesse din pereți era tapisat cu fotografii, citeva ale mele, una mare a mamei, apoi poze colorate de prin reviste, depășisem firește vîrsta cînd pui pe pereți așa ceva, dar mi-era lene să le înlocuiesc, nu prea știam nici cu ce, și mă înscăpîntam de pereții gîoi ai celulei, așa începînd am o cușcă de papagal, tot cușcă dar aurită și plină de pene de toate culorile.

Alături, într-o cameră nu prea mare, locuia mama mea și tatăl meu vitreg. Apartamentul mai avea două camere, fuseseră ale noastre, părinții mei divorțaseră, tatăl meu părăsise domiciliul conjugal, spațiul rămas se redistribuise, apăruse menajul Chidican, el inginer mecanic auto, ea casieră la un C.E.C., bănărești grași și înfipți, și cu fata lor Puia, căreia îi dădeau sinii și visa să urmeze nici mai mult nici mai puțin decît conservatorul serția regie de film! Ne împăcam cum puteam cu familia Chidican, în bucătărie și în baie, care nu se putuseră reimpărți. Inginerul Chidican, inteligent și practic, propusese chiar un orar la bucătărie și la baie, iar mama mea, care fusese proprietara apartamentului înainte



Desene de DOINA GEORGESCU

eu că atîția oameni fini sint victimele crizei de locuințe de după război. N-a mai vrut să vină la mine niciodată și legătura s-a stîns.

Duminică însă scăpăm de ei. Se urcau în splendidul lor Volkswagen, ori în splendidul lor Renault, ori mai știu eu ce, fiindcă domnul Chidican, inginer mecanic auto, își schimbă automobilele la cite trei luni odată, vinzîndu-le cu suprapreț și realizînd profituri de cite cîinci-zeci mii de lei, ceea ce nu-l împiedica să se erte cu noi pentru lumină și apă, și piecea la iarbă verde. Rămîneam singuri în casa noastră, liberi. Era atât de frumos încît nu ne venea să credem, era o liniște și o pace care ne înmuiaua pe dinăuntru, mamei îi dădeau lacrimile. Stăteam o oră cu cafelele în sufragerie, privind apusul prin fereastră mare care da în balcon, abia rosteam cite-o vorbă, cînd unul cînd altul. Soarele scufundîndu-se umplea camera cu aur, pereții luminați de apus păreau de lemn vechi, noi stăteam nemișcați, fiecare pe scaunul lui, mama într-un peignoir de mătăse veche, care fusese odată foarte frumos, fața i se destină, ridiculă dispăreau, buzele i se desfaceau

## MIHAI CONSTANT DIACONESCU

### Presimțire

Mai aurii în scorbura de lei  
mi-e noaptea albă, ochiul sting îmi plînge  
prin centrul trunții se dilată zeii  
ce-n sterele luminii mă vor stringe

unde-o cădea polenul alb din sînge  
să prelungească zădri în care mă supun  
cuiva ascuns în suflet ce-n joacă mă înfrînge  
cu aura de inger și minte de nebun

Mai simt un spin născut în lacrima oprită  
să răstignească trupul de care mă desprind  
din ordinea de trunze cînd gura adînhete  
și numai ochiul tainic privește-un alt tîrîm,

### Jertfă

Sub bolta trunții se întîmplă  
o muzică de sfere triumfale  
că cadă jertfe în cuvinte  
cu geometrie foarte rară

Mai dorm puteri nebănuite  
în casa gîndului și-aloră  
doar ochiul ogîndind azurul  
îmbracă forma ideală.

o, foarte greu în galaxii  
mai porți credința în mișcare  
din cercuri nu mai poți lipsi  
cu aripile visătoare.

peceata stelei arde jertle-n sînge  
prin centrul trunții pierd întrebarea  
cum moare ochiul sting  
cel drept numai să poarte  
cu lebedele hamse prin suflet depărtarea,

### Formă

Mai adînhesc ascuns în flori de lîi  
și mai respîr în trunze cînd nu se face seară  
și vrea să plîng amurgul dar ochii sint prea grei  
de lacrimi înghețate pe obraz odinioară.

ochiul gîndește calm cum umbra stă să moară  
pe cea-o last depărtarea de steaua-mi răstîgnită,  
o lebedă-a cîntat în trup isplitoare  
și numai forma stăruie, a fi rar locuită.

## GORUN MANOLESCU

### Cînd voi citi smerit din Ramaiana

Vor tresălta — fini capti — precum mătoșea  
cînd sinii urzind de sun plepar  
s-or desghioacă — și insetată casa  
s-o-nlăira din dale-n pâlmar

Voi prînde — roz — pe coapsa ta volută  
acolo unde carii — suveran  
vor cizela violaceu în nuntă  
gemind melodios prin paravan

Căci vor domni vorace peste cripta  
ce blind scalpel a mingiaț-o — Rana  
va înflori în jocul de a tripa  
cînd voi citi smerit din Ramaiana

### Ipoteză

Na va ucide poate în plantații  
de cuie-un heruvim pelic  
cu sulfite-n candid eucalii  
vam și aproape Tot despre Nimic  
și-n ceas suprem incremenind sub branțuri  
cromatice gemetii de curcubeu  
gingavii lui bottori vor prînde-n glanțuri  
ecoul stîns de ris din dumnezeu...







# Apărarea antropofagiei?

Hotărât o definiție a intelectualului ar putea să sune astfel: omul care găsește justificări la orice, în orice împrejurare. A oferi o explicație nu înseamnă încă a justifica. Dar, există inteligențe care, descoperind tîlcul unui fenomen sint gata să confere talmăcirii lor valoarea unei justificări a aceluși fenomen. Un exemplu. În *Tropicele triste* ale lui Claude Lévi-Strauss, carte fascinantă a unui filozof al naturii umane (oricît i-ar repugna etnograful structuralist o asemenea denumire), exploratorul teritoriilor misterioase din centrul Braziliei dă o explicație — și o justificare subsecventă — a antropofagiei, obiceiul primitiv care ne inspiră, fără îndoială, cea mai profundă oare. Pe lângă formele alimentare ale canibalismului, adică acelea în care ingerarea de carne omenească se explică printr-o carență de altă hrană de origine animală, cum se întâmplă în unele insule polineziene, mai sint formele unei antropofagii „pozitive”, adică cele de origine magică, mistică, rituală. Astfel, înghițind o porție din corpul unui personaj puternic ori din cadavru unui dușman temut, canibalul speră să încorporeze o dată cu ea virtuțile eroului ori o putere care să neutralizeze forța vrăjmasului. Uneori se practică un rit care constă din înghițirea unei cantități infime de materie organică redusă la starea de pulbere și presărată într-un aliment, cu scopul de a semnifica credința în resurrecția spirituală și corporală ca și în transmiterea virtuților. Explicația devine o apologie a unor credințe de înalt nivel spiritual atunci cînd etnograful opune aceste practici dezinvolturii față

de memoria defunctului „pe care o tolerăm la noi, în amfiteatrele de disecție”. Cu alte cuvinte, Lévi-Strauss nu se mulțumește cu explicarea fenomenului etnografic ci îl apără de condamnarea omului civilizat încercînd să demonstreze superioritatea — tocmai pe plan moral, spiritual a primitivului asupra civilizatului. El opune două tipuri de societate, unele care practică antropofagia, adică cele care vîd în absorbirea, în asimilarea unor indivizi redevabili singurul mijloc

## UMANITĂȚI

de a-i neutraliza, și cele care practică antropofagia, vomarea indivizilor redevabili din corpul social, expulzarea lor, izolarea în stabilimentele privative de libertate. Toți „primitivii” consideră antropofagia, practica reclusivă impusă, cu oroare, ca pe un obicei barbar. Ei pedepsesc contravenițiile legilor tribului prin distrugerea bunurilor lor, adică prin reducerea lor la un stadiu al copilului lipsit total de mijloace, și redus la mila comunității. Un delict devine deci la acești băștinași, un ins îndatorat cu viața și cu tot avuțul său viitor față de colectivitate. El trebuie să-i dovedească acesteia recunoștința prin daruri pe care toată comunitatea îl ajută să le adune. Iar etnograful francez se întreabă, la sfîrșitul demonstrației sale: „Să mai credem atunci că

am realizat un mare progres spiritual cînd, în loc să consumăm pe cîțiva dintre semenii noștri în mușlam fizic și moral?”

În fond, apărarea antropofagilor, se înscrie în linia atît de specifică unei crize moderne a conștiinței europene, a conștiinței care, în răzvrătire împotriva propriilor sale convingeri își propunea un mit al „bunului sălbatic”. Omul naturii e mai bun decît acela, corupt, al civilizației, clama Rousseau. Omul tehnicii moderne se pierde pe sine, întoarce-ți-vă la simplitatea omului de rînd, predica Tolstoi. Cînd, prin 1955, avioane anglo-australiene au fotografiat cu scopuri cartografice, un vast ținut neexplorat, între munții din Noua-Gvinee, au descoperit, din văzduh într-o regiune pe care o socoteau nelocuită, așezări omenești într-un număr destul de considerabil. Voci numeroase s-au făcut atunci auzite în presa și parlamentele britanice și australiene: băștinașii să fie „lăsați în pace, să nu fie „descoperiți”, să nu li se ducă pacoasta civilizației!”

Cum poate fi convertită această proastă conștiință a omului civilizat la încredere în demersurile acestei conștiințe. Prin revemire la natură și distrugere a tehnicii, a ordinii civilizat? Funesită utopie întregului a unei etnografii care dorind să se detașeze de societatea în care trăiesc, fără să se poată încadra în aceea, primitivă, pe care o descoperă, trăiesc în intermندی. Uneori, însă, avertismentele lor ne dau de gîndit.

Nicolae BALOTĂ

## TEREZA-MARIA MORIGLIONI

(Italia)

### Durere

Am deschis fereastra deasupra dimineții...  
Plutea pe aripi de aur și de porumbel.  
Durerea s-a stîrșit în inima mea,  
Asemenei flintei sleite de apă.  
Cu mii de fluturi strălucitoare dimineața,  
Mii de dureri se ascund cu grije în case  
uscate.

Nu mai durerea mea arde în soare  
Blîndă și bună ca piinea săracului.  
Durerea mea — porumbiță rotată  
In cioc poartă garaofala crescută și  
Deschisă în inima mea.  
Să-ți dăm drumul să zboare-n azur,  
Pe linia mării

Și-ocum am închis fereastra,  
Sînt singură-n camera goală  
Cu miinile goale peste genunchii goi.  
Fără durerea mea,  
Rămășă singură ... singură.

In românește de  
STEFAN MENGONI  
și NICHITA STANESCU

### Singurătate

Oh, bătrîne, nesfîrșita și neiertata mea  
singurătate,

De ce ne întîlnim mereu,  
Pe-aceiași fîrm pustiu și sub același soarel

Mă mai iubești și-acum? Nu mă trădezi  
niciodată?

Aș vrea să nu mai fiu femeie  
Ci numai o lederă amară.  
Vegetînd printre pinii colinei,  
Plînd de seva ta veninoasă

## posta redacției

Jurnalul unui  
martor ocular

## Despre psihi-analiză

Geniul Freud era în primul rînd medic, stăpînit de dorința de a vindeca oamenii și mai puțin de ambiții teoretice. Nici noi n-avem asemenea ambiții. Avem doar dorința de a judeca un fenomen prin experiența noastră îngustă, dar vie, de a porni în această aventură eliberată de prestigii oricărei autorități. Pretențiile noastre sint de modeste și, numai în sensul acestei modestități trebuie înțelese rîndurile de față. Am fost și eu odată la un medic care caută să vindece prin psihi-analiză. Medicul cu pricina n-avea desigur geniul lui Freud, dar era indiscutabil un om inteligent, cult. Se vedea că era familiarizat cu mecanismele psihologice, citise o întreagă literatură pe această temă, și ținea cu tot dinadinsul să mă înghesuie în aceste scheme — altfel destul de subtile și de nostime — și să mă transforme în victima eruditului sale... Nu că mi-ar fi displicut prea mult aerul lui de duhovnic, asta aș fi trecut-o cu vederea, dar cu toată bunăvoința mea nu reușeam să intru în patul lui Procust pe care mi-l pregătise, și asta îl enerva vizibil. Aș fi intrat cu plăcere, nu era nici o rea voință din partea mea, dar adevărurile psihologice în care voia să mă încorporeze erau prea generale. Observațiile erau subtile, unele chiar surprinzătoare, singurul lor păcat totuși divergența noastră esențială, motivul pentru care ne-am despărțit fără regret. El credea că stările de contradicție a individului se pot naște numai din anumite cauze, acele cauze pe care literatura de specialitate le-a omologat ca atare. Nu putea să înțeleagă sentimentul de ratare pe care-l trăia în om care reușise în mod strălucit în toate domeniile. El nu știa, naivul, că starea de realizare poate nastre contradicții la fel de violente ca și împlinirea. Dar nu asta vreau să subliniez acum. Eu simțeam că un om se poate cunoaște cu adevărat numai el singur — un asemenea ajutor mai mult incurcă.

Teza lui Freud e simplă și generoasă. El pornește de la ideea că individul — responsabil de gesturile sale — trebuie să-și cunoască subconștientul, să nu-l ascundă ca pe-o rufă murdară, și să-l aducă la lumina conștientului.

...Să experimentăm pe viu această idee...  
E greu de preapaus că între conștient și subconștient ar exista o graniță precisă, o barieră greu de trecut, deși aceste zone există fără îndoială ca ele mai comunică între ele, se influențează reciproc. O conștiință lucidă, inteligibilă, mobilă, nu poate fi decît una singură și e greu de admis că un subconștient încercat s-ar bucura de privilegiul de a avea ca partener o conștiință trează. Dar să nu ne pierdem în speculații și deducții prea logice, în materie de psihologie logica te poate duce în eroare. Înainte de orice, înainte de a citi cită lumină e-n conștient și cit întuneric e-n subconștient eu trebuie să realizez cantitatea existenței mele. Dacă-mi analizez partea mea întunecată, cu partea rea dar conștientă n-am făcut nimic, fiindcă în acest fel eu permanentizez starea de contradicție, starea de duplicitate a conștiinței. Conștientul — în cadrul acestei diviziuni — nu există — conștientul e o invenție diabolică a subconștientului. Am văzut oameni care-și analizau subconștientul cu o mare strălucire — dar acea strălucire era totuși mărginită, era dictată de interesele subconștientului. Subconștientul nu e numai zona viscerală, telurică, irațională, el poate fi și mașina care pregătește conștientului argumente teoretice și chiar și motivări de natură etică. Aș putea spune că de fapt, conștientul și subconștientul lucrează în bandă. Și teozofia a făcut mult rău prin această diviziune a omului, într-o latură sublimă — și una animală. De aici s-a născut și iluzia că renașterea omului ar fi rezultatul unei lupte dintre latura lui întunecată și latura lui sublimă. Nu cred că inteligența omului ar fi rezultatul unei bătălii crîncene în timpul căreia întunericul a fost pus cu botul pe labe. Lumina nu poate fi rezultatul unei bătălii.

Dar să admitem că un conștient chiar mai confuz ar putea să aducă la lumină presunerea și viclenile subconștientului. Înseamnă că prin această înțelegere rece, intelectuală — subconștientul dispăre? Eu, din experiența mea, spun că nu. Subconștientul nu ce clatină în fața niciunei demonstrații logice, el rămîne intact, viu și nevătmă. Așa se explică de ce eu, sau chiar alți oameni, comitem totuși gesturi urite deși cunoaștem cu lux de amănunte cauzele atitudinii noastre, complexe care stau la bază... Teoretic am înțeles totul, dar, cu această înțelegere complexă și subtilă în noi, mergem mai departe.

Psihi-analiza împiedică înțelegerea adîncă, adevărată, fiindcă, simt, eu, permanentizează starea de diviziune a conștiinței. Dar important nu e să înțelegem, de pildă, de ce ne e frică de singurătate, important e să ne eliberăm de această frică. Nenorocirea este că înțelegerea intelectuală, analitică, nu trece neapărat la eliberare. Frica de singurătate — am ales exemplul cel mai des folosit de literatura de specialitate — este indiscutabil, densă, compactă, nu poate fi alungată prin descompunerea ei în nuanțe. Ea nu trebuie analizată, ea trebuie privită drept în față. Ori, analiza unei realități — de natură psihică — ne îndepărtează de acel lucru, ne instrăinează. Mai mult decît atîta. Nevoia de a analiza un impuls psihologic vine din teama de a da ochii cu el, capacitatea de analiză este expresia fricii. Cu cit frica e mai mare, cu atît analiza e mai subtilă. Eu susțin, că un impuls psihic, o stare de neliniște, de angoasă, dacă vrei, o obsesie, o frică inexplicabilă, nu trebuie analizate — asta e soluția cea mai comodă — ci privite cu o extraordinară atenție, așa cum ai privi un copac sau o floare, sau expresia unui om. În această stare de atenție, de extraordinară pasiune, nu mai există conștient și subconștient, o latură sublimă și una viscerală, în acea stare conștiința își recapătă unitatea și numai o asemenea conștiință se poate elibera...

Cele spuse aici n-au valoarea unor concluzii. Sint doar rodul experiențelor mele. S-ar putea ca experiențele altora să nege valoarea teoretică a celor spuse de mine. Dar autenticitatea lor... rămîne...

Teodor MAZILU

B. MOHOR. Imi reproșati cu prietenie că nu răspund decît fie celor foarte slabi fie celor buni, și că ignor existența medicilor. Un text biblic spune că Dumnezeu îi avertise din gura sa pe cei „câlduși”. Atunci cum aș putea eu, un biet om, să fiu mai comprehensiv decît zeii?

Am remarcat, dintr-un pic anterior, poezia Absență. Cred totuși că e prematur să vă încercăm cu promisiuni.



MARC TURIAN. O strofă de vis; „Și-n toate rezidă un adevăr unic / A venit vremea să-l știe oricine / Că universul e mare cît omul e mic / Că viața inertă n-duce nimic”.

De ce vă supuneți muza la un efort cerebral atît de intens? Nu-i prieste.

NICOLAE GILMEANU. Aproape bune unele din versurile trimise. Aveți totuși scăpări inadmisibile: „Urșii au înjunghiat în copile un minz”. Slăbi în întregime poezia. Rotăci care confine astfel de elucubrațiuni: „Majusculele trei, înfrîndu-i umbrelul / Scorul presupune speranța esoriți pe-un dus”.

PAUL BALAHUR. Lipsa de spațiu mă obligă să nu vă pot promite o tipărire rapidă. Sînteți tînăr și, chiar în stingăcia unor versuri se simte marca talentului. Mult succes.

VIOREL PRESICEANU. Prieteneste vă răspund: nu. Naivitatea singură (nesprijinită și de alte virtuți) nu este o calitate.

FLORIN ROBESCU. Regret, nu. Fantezie prea crispată. Penurie de idet.

MOISIN IOAN. Subscriu și eu la răspunsul pe care vi-l dă Index în ultimul număr al Romăniei literare. Probabil, cu timpul, sunetele autentice, ne vor suscita mai mult interesul.

ILARIE TEO MARIN. Mă întrebați dacă sînt pregătit în volum de versuri pentru „Litera”. În cazul cînd dorîți un stat absolut sincer, răspunsul meu este nu. Firește, însă, dv. decideți.

A.A.V.I. Iată o strofă: „Vine noaptea / Și vine un prinț albastru să fugă / Gotul finit din care am plecat / doar că mi s-a pasc din lumină / și un dumnezeu rădăcit peste legăni / vine și beat nechemat”. Talent neformat, totuși talent.

ALEXANDRU DEMETRIAD. Practicai un stil foarte aparte pe care l-aș numi insidios:

„De ce cînd lîngă tine-am stat / Îți aruncîi privirea-n altă parte? / Crezi cumva, că n-am constatat / Că ești născută pentru mine?”

E o mare naivă. Dar n-are să-i meargă.

Cezar BALTAG

GEORGE TINTASU. „Pe cea fisie meandrică de nisip” scrisă „alb-argintiu” n-am văzut nici-o urmă de pași. Afrodita nu s-a născut, poți să-mi zici ce vrei, din spuma Jiului. Și mie-mi trec tot solul de bazacoi prin cap, dar una ca asta mai rar.

AXENTE SCHIAU IGHISANU: Regret din suflet că nu dispun de mai mult spațiu ca să-ți public și scrierile și poeziile și nuvela. Nădărdutesc însă că lumea cititorilor te va tubi cu patimă chiar necunoscutu-ți opera completă. Extrag din scrierile: „Pot să vă spun căci am un roman aproape terminat cu titlul Vitrega,



împărțit în trei volume cu subtitlurile a) Lumea vagabonzilor, b) Amici și comeri, c) Capabil și incapabil... cîntă schița veșei crede că am dempărțit ceva cu clerul, în realitate n-am nimic cu religia dar Chiulangescul meu este anul / la teologie. Stau și mă gîndesc cum arca mama lui a reușit să-l înfrînzeze în lumea sfîrșitorilor avari. Am să urmăresc acest personaj pînă la sfîrșit... În poezii am același stil. De fapt în toate poeziile mele vibrează o lirică cetățenească susținută de pilonii morali”. Deci să trecem la poezii. „O, cit aș da să văd un cer senin / să-te am finit pe genunchi / Cum e obiceiul pe la noi / Să-ți spun din gură vorbe moi și dulci / Ce dănuiesc din vremuri de apoi / O, cit aș da de mult să merg la pas cu tine / Să merg pe frînghia vieții-n viitor / Nu asculta de hirfelle vecine / Căci ele se găsesc în piciorul oricărui trecător”. Sau: „Ați intrat pe geamul de veche / Al trupului meu ne-mblînzit / Erai îmbrăcată în citeva dantele / Pe nădul virgin și neobosit (...)

Îți spuneam să pleci la altul, / căci ce-ți poate oferi stîl ca mine în viață / Complicaiți în gen de cutezanță / Tu, cu degetul mare pe buze-mi oprea / Orice îndemn către cei ce avansează / Esti credincioasă în mreaja pleonasmelor seducătoare / Fața ta cuprînsă-n sinceritate / Imi reduce din vrezul ce-ți port pentru femei / Demonstrîndu-mi că mai e cite-o feceră / Că vrea să facă fericire în căminul ei”. Te rog să-mi trimiți romanul. Ai în mine un lector devotat.

STEFAN SUDITU: Scrii despre dragoste, așa cum aș scrie eu cu un cui pe zid numele dușmanilor. N-am cum să-ți dau „un imbold în muncă”.

IULICA TALIANU: În scrisoare bătă cîmpii, în poezie bătă toba, iar la școală, avînd în vedere ortografia cam schioapă, bătă mincea. Ce obiect îți place mai mult: matematica sau recreația mare?

VIOLETA FLORESCU: Trimite povestirea la revista „Cutezători” sau „Lumină”. Sînt convins că una din aceste reviste o va publica.

CATALIN DAN LIVIU: Gresesc, cocorii nu strigă, cocorii cheamă. Ai foarte multă dragoste de primăvară, dar prea puține cuvinte ca s-o exprimi.

TUDOR LEMNARU: Imi face impresia, Lemnarule, că vrei să tai pădurile cu o amărăție de lamă ruginită.

ALEXANDRU DUDESCU: Spui că-ți place cum scrie Biana Nord și-mi ceri a-ăresa ei. Nu țî-o dau, fiindcă Biana Nord e... bălat. Și de acum încolo va publica sub numele adevărat.

Fănuș NEAGU

## Din vechea poezie celtică

### Imaginea unei femei frumoase

Pe mormurul brizei plutește chemarea acului din Cossahun,  
Mierla cirpește-n capaci și dulce-i sîrutul soarelui cald.  
Imi place strîgătul vulturului din Assaroe cînd răsună peste  
ținutul lui Mac Morne  
Și tîngușul vallet al păsării temătoare coborînd în zbor  
Acolo unde valet și vîntul cu silnca înaltă se întîlnesc.

### Cîntecul lui Fionn

Încîntătoare zi de mai! Ce frumoase culori!  
Mierla cîntă cu fac. De-ar fi și Laeg aici!  
Cîntecul acului se-avîntă-n lanț neîntrerupt.  
Cit de binevenită-i Întodeauna nobila strălucire

### Cîntecul lui Ossian

Dulce e vocea țării de aur,  
Dar mai dulce încă, melodia păsărilor ce se-avîntă în zbor  
Cînd pe cimpe se-aude țîpătul aretelui  
Și valuri se sparg ușor de Bundatore.

## Din poezia celtică contemporană

W. B. YEATS

### Trandafirul lumii

— fragment —

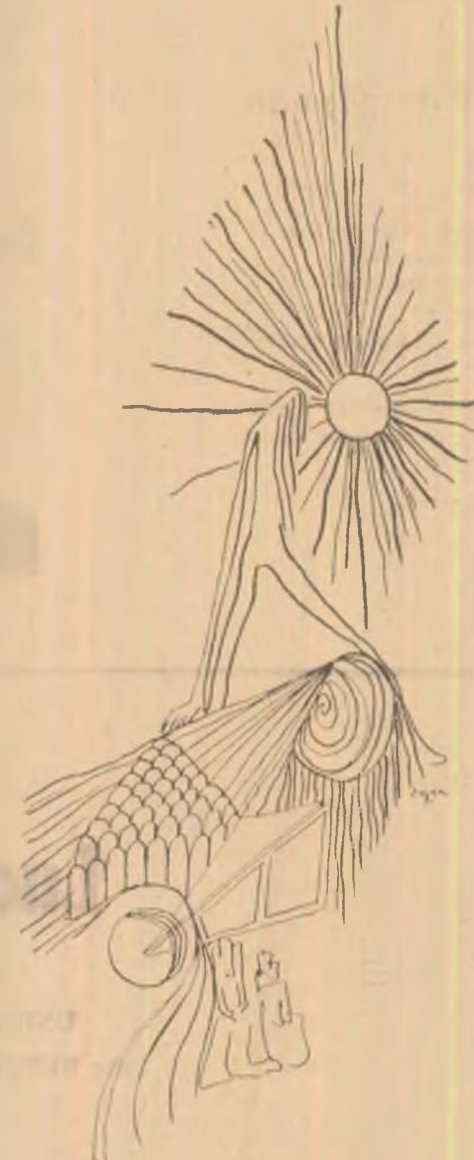
Cine a visat că frumusețea trece ca un vis  
Pentru aceste buze roșii și tristul lor  
Trist, pentru că un nou miracol nu se va  
mai ivi.  
Troia apune în 'naltă, funerară strălucire;  
Copilul Usnei a murit.  
Noi, și trundica noastră lume trecem

### Nebunia regelui Goll

Cînd vara-ndestulează albinele aurii,  
rătăcesc prin păduri,  
Cînd în singurătățile toamnei  
Se-nalță pomii-n stria de leopard.

Sau cînd pe țîrmuri bîntuite de iarnă  
Tremură comoroni pe silnca,  
Salutînd cu mino, trec mai departe,  
Cînt, scuturîndu-mi pletele bogate.  
Mă știe lupul cenușiu, pe cerb îl duc de  
o ureche,  
lepurii trec prin fața mea cu îndăzneală,  
nu fac pe morții.  
Frunzișu-n jurul meu foșnește  
Și fagul, liniștit, îmbătrînește.

In românește de  
MARGARETA STERIAN



Desene de  
EUGEN GRUESCU



# poeme din lumea albă

de Kenneth White

## Pescuind în larg de Jura

Albă, în lumina ta, lună  
marea e stafia pământului  
o stafie păgînă  
săgetată de peștele roșu al poeziei  
motorul bate încetșor  
sintem în larg de locul numit Mamèle  
și lucind sub zăpadă iarna  
Mary doarme acum în patul ei  
la multe mile de aici pe mal  
iar patul ei nu se mișcă după valuri  
ca patul meu călîndu-și echilibrul  
e încă noapte  
în jur plutește Scoția-ecou  
noi doi în cabină  
culundați în tăcere  
ne ținem răsullarea caldă  
pentru porridge  
gîndirea își coboară cuvintele  
pe valuri  
miinile noastre în strîns roata cîrmii  
un fel de roată o vieții  
iar poezia însoțită pe lingă noi  
roșie în adîncurile fără de slîșit  
această poezie din adîncuri — pentru  
ea mi-am locmit viața  
o simt așa cum simt singele  
și cum simt Scoția în care trăiesc  
uite, aici, în locul acesta  
dă-le drumul în apă și țin-le bine  
plasele se duc dedesubt unduind  
în timp ce primele șuvițe cărunte  
ale dimineții

se ivesc pe cer  
să așteptăm pînă le duce curentul  
da, pînă le duce curentul  
în lumea roșie și neagră  
să lumăm o țigară  
să ne-amintim de-un cîntec  
pînă ce se umflă plasele și cresc  
apoi să tragem  
să ne tragem în ele și pe noi  
din adîncuri  
să tragem înăuntru spuma clocoțindă  
să zvirim în strălîndul calei moarte  
pe urmă să ne-nțorcem  
cu motorul bătînd ușor  
prin dreptul locului numit Mamèle  
înapoi către țîrm  
la o bătrînă cenușie-dimineța  
cître un sat  
cocoșat pe dealuri ca o vrîjtoare  
și s-apucăm iar drumul știut sore casă  
unde Mary așteaptă cu porridge.

## Iarnă iminentă

Acum să vină iarna

cerul împovărat ca o vită  
spuma rece a rîurilor  
goliștea landelor  
ceață în pădure  
acum să vină iarna

urma țitelor albastră  
prin zăpada topită  
soarele strălucind clar  
păsări și poame  
umbre de bronz  
apă cu gheață și subțire  
crusta neagră a pământului  
scîlpirea cărunță a pietrei  
acum să vină iarna

algele înecă luna  
vîntul brăzdează goliștea  
insulele se ghicesc în ceață  
eu pescuiesc în ape reci  
barca mi-e neagră ca păcura  
turcheții cu coarne  
scrișnesc sub lăpeți

acum să vină iarna

## Praf de zăpadă

Zăpadă  
rumeguș al vechilor păduri  
crengi care ținau cîndva  
speranțele rătăcirilor mele  
acum nu mai arată  
spre depărtatul mal  
unde soarele  
zadarnic îmi aștepta sosirea

Acum toate poteciile sînt ascunse  
și lumea de dincolo e moartă

doar prezența  
mea  
căzînd  
rumeguș  
zăpadă.

Pînă la cei trezeci și cinci de ani al săi, Kenneth White s-a dovedit extrem de sever cu lirica proprie și n-a încredințat decît puține pagini tiparului. Dar în ritmurile sale se revelează un bard celt de cea mai rafinată expresie. Seva unei rase și a unui pămînt străvechi fac din tînărul lector la Sorbona un poet al trecutului imemorial și în același timp un poet modern, contemporan cu noi.

Kenneth White își localizează singur universul poetic între „colinele matriciale” de pe coasta de vest a Scoției și „coșurile de fum” ale orașului natal, Glasgow. În acest restrîns teritoriu al Nordului, cînd imaculat, cînd încetșor, se înfig rădăcinile sale și se încheagă mitologia sa.

Încă de la cel dintîi volum de versuri, „Cărbunele sălbatic” (publicat în 1963 la Paris), Kenneth White avea să se dezvăluie ca un poet autentic al stărilor primare în care se întîlnesc omul și marea lirică: omul față în față cu realitatea, cu dramele umane, iar liricul imponderabil, ridicîndu-se deasupra dificultăților și cîntînd.

Dar să lăsăm poetul să se prezinte singur în carnetul său de notații „Lumea albă” din volumul „Cu deplină candoare” (1964, Paris), care include și grupajul de poeme ce urmează:

„Scoțianul este nomad ca și strămoșii lui, scitii. Dar în sufletul său domnește pacea. E vorba de acea îndoită plăcere a mișcării și imobilității pe care o resimțim cînd merg în lande. Poate la origini aria rătăcirilor noastre a fost marea stepă eurasiatică ce ține din China pînă la Dunăre; dar și o landă din vestul Scoției e de ajuns. Spațiu pentru mișcare și imobilitate pentru vizionarism. Acesta e terenul original al poeziei.”

Geografia sa ce se oprește la Dunăre și incursiunea în trecutul nebulos populat de scitii care au trecut și pe teritoriile noastre, ni-l apropie pe Kenneth White, acest poet cu nume simbolic, revenind obsesiv în toate „poemele sale din lumea albă”.

## Pădurea iarna

Deci am pus deoparte cărțile  
și privesc la ultimele mere căzînd  
acum din arborii-nghețați

am văzut  
ghindele-nlîgîndu-și rădăcina  
în solul arid și pietros

iar coaja de mesteacăn albă  
mi-a izgonit din minte zecile de pagini

era scris în ea  
soarelui de iarnă înima țî-o arată  
șî-ncredințeașă gîndul brizei

apoi deodată  
deodată în mijlocul acelei păduri  
am știut că nîcîcînd aiurea nu plecaserăm

meru înaintea cărților  
și dincolo de cărți  
se vor afla iarna și pădurea

și voi avea o inimă goală  
șî-un gînd rătăcitor pe-aripi de briză

## Iarna lumii

Iarna copacii plîng de frig  
și scot aceste păsări temerare  
un cîntec slab din pieptul amorțit  
chiar soarele-i un fir subțire  
de lumină

un foc un prieten hrană — mi-e  
de ajuns  
lumea e albă și bolnavă și-obosită  
privesc stelele fix o stradă pietruită  
iar cîntecul mizer sfîrșește trist

la fermă-i bucurie și zăbavă  
se-aude riset masa e întinsă  
în sînge cald e vinul gerul se topește  
așa da și zeii-acum pentru o fată

și risul pier-e-n putrezite grinzi  
malozul vechi al fermei spulberat  
rămîne-o amintire castă doar  
mizeria sfîrșește-n cîntec trist

## Lume albă

Acea lume de copaci albi  
e aicea împrejur  
mesteceni înghețați și goi  
prezenți și vii și delinși  
doar locul mai e-n stare-acum să scrie  
împrumutați-mi oamenii locul

FOC să distrug și să crez  
FOC să ard ce nu-i esență  
FOC să scriu pe alb

## Plimbare matinală

Era o ceață rece lîncezîndă  
în jurul soarelui prînsă de discul  
mic și alb, iar pămîntul  
solitar, o pasăre mare,

un bitlan, șîpînd răgușit dintre ai săi  
apoi un băiat pe drumul de sub trasini  
văzînd reflexe azurii în valve sparte  
șî în grămezi de frunze moarte-putregai

## Poemul iepurelui alb

Un gînd a fișnit ușor din lande  
precum un iepure după o stîncă  
priviți, un iepure alb a sărit  
în lumea roșie din terburii  
deschisă bucuriei sale, chiar atunci o zi  
călătorea pe vînturi cenușie  
spre iarnă o zi ce scînteia în mare  
trei mile de la țîrm către ostrovuri  
o zi bătrînă care-ncheie anul  
cu liniștea finalurilor triste, o  
a sărit un iepure, priviți iepurele alb.

## Scrisoare deschisă

E aieva cîreșul în flăcări  
dincolo de ușa ta în flăcări  
arîndu-ți ușa în flăcări  
topindu-ți terestrele  
spune-mi e aieva

E aieva urletul lîniștii  
de pe limba ta urletul  
urletul cuvintele urînd  
șîpînd în sălbăticie  
spune-mi e aieva

O, pasărea neagră pierdută-n umbrele  
albastre ale nopții  
și roșul ciocan al singelui meu

Spune-mi tu ce stai cu mine  
spune-mi sînt aieva  
cîreșul în flăcări  
și liniștea urînd

O, spune-mi spune-mi

## Contradicțiile mele

Locuiesc într-o casă rece  
miinile mi-au înghețat  
și totuși scriu fără-nctetare

cînd merg pe stradă  
singele mi-e un șuvoi de foc  
atuncea zic: la dracu scrisul

dar nici n-ajung să duc la capăt vorba  
și lată: mă apresc la colțul acesta  
întrigurat — scriînd.

## Iarnă personală

I  
Ieri noapte eram beți și eu și luna  
cocoșă leproasă din alt corp ceres  
un Moș Crăciun cu gheață-n sac  
și dacă n-aș fi luat cu mine  
whisky-n pat  
aș fi-nghețat precis pe dușumea

Am trecut așa de miezul nopții  
m-am urcat stălie pe colină

Aprinde lampa mai ațîță focul  
nu-ți pese de frig sau de-nțuneric  
ia-ți cărțile du mai departe studiul  
să nu zică nimeni că din tăcere  
sau milă de tine și s-a tras putrezirea

Fiarele urlă și privesc la lună  
răpește-i puterea și-apoi o ignoră  
tu scrie cu propria ta paloare  
găsește drumul solitar  
prin meandrele-ascunse ale iernii



ANTONIO J. VELASQUEZ: SAN ANTONIO DE ORIENTE

Îmi cîntau sălbatic fluierele iernii  
și focurile ireale din Schiehallion  
mi-nherbintau seraticul instinct

Știați că s-a găsit o liră în orașul Ur  
iar forma îi era de velier  
cioplit avea la proră un chip de taur  
o liră veche de vreo trei milenii  
era instrumentul din care cîntam

Și mi-am înlipt picioarele-n pămînt  
cît mai aproape de înîmî  
mă tot învîrt extatic pe orbită  
un cloac al materiei subit  
așa cred eu că este începutul

II  
Impenetrabil alb și glacial afară  
îmi arde înima ca un cuptor incins  
vreau sufletul să-mi dilatez în mine  
să-mi află viața în marile adîncuri  
și nu mai vreau nimic, ba da, vreau totul

Crescut-am crizanteme în gunolul sacru  
mi-am curățat cu Biblia botlorii  
am mers prin toată lumea-fantezie  
am locuit și-n munții Chinei  
și contra ploii am plantat un bambus

Cu ochi deschîși cu pieptul dezgolit  
pe ger cu pasul apăsător  
poți face slînta stălie din tine  
să guste aerul de munte iar  
landa s-o scurme după fructe-amare

O vreme această lume a fost han  
tavernă dincolo de cer și bezna  
învăluia drumeștii rătăcîndu-i  
domeniul al posibilului — cred —  
e lumea  
și-n zbor știut sălbatic poeme.

Bătrînul erete în legea lui II lasă  
fă-ți din zăpadă o flanelă, coada  
să-ți fie cald la spate, grasă  
fierbe un grol cu ploala care cade  
și pune vîntul să-ți întoarcă tîla

Minuni e-n stare forța personală  
să facă fără ea talentu-i zero  
lungeste-ți biata viață  
"întărește-ți caracterul  
și storce ultima picătură de iarnă

IV  
De la Strathclyde la Whiteness  
se întînde calea  
ce trece prin toate furtunile lumii  
prin toate arșițele ei: și con Escos  
qui porte sa çavate, de palestiaus  
sa chape ramendée  
deschous, nus piēs, afublez d'une nate

Un om de la munte urmează drumul  
mare  
înălțînd un cîntec în barbar limbaj  
prin iarnă către primăvară  
în gîndul său nu-i prefăcătorie  
și de minciună încă e străin

Colinele sînt neschimbate, amîntește-ți  
și riul și vîntul sînt la fel  
găsește-ți un loc să-ncepi cu-nceputul  
acel ce lucrează-n spațiu prea stîmțit  
doar închisorii clădește ori morminte

Am scris acest poem în șizeci și doi  
decembrie, înainte de Crăciun  
am casa izolată și sînt solitar  
dar nu-mi vrea altceva rătăcitorul gînd  
în jurul meu nu află decît semenii.

Prezentare și traducere de  
GABRIEL GAFTA

## Luceafărul

Revistă editată de  
UNIUNEA SCRITORILOR  
din REPUBLICA SOCIALISTĂ  
ROMÂNIA

Redactor șef: Ștefan Bănuțescu  
Redactori șefi adjuncți:  
Cezar Baltag, Fănuș Neagu,  
Adrian Păunescu  
Secretar general de redacție:  
Constantin Toiu

L

## REDACȚIA:

București, Bd. Ana Ipătescu 15  
Telefon 1 41 51 54; 42 16 10

## ADMINISTRAȚIA:

Șoseaua Kiseleff 10, tel. 18 33 99

## ABONAMENTELE:

3 luni — 13 lei; 6 luni — 26 lei; 1 an — 52 lei

Tiparul executat la

COMBINATUL POLIGRAFIC „CASA ȘCINTEII”

Prezentarea grafică: Mircea Popescu

Paginător: Nicolae Ion